

พิพิธภัณฑ์วัฒนธรรม เกษตรไทย

“เรื่องราวเกษตรไทย เกษตรแม่โจ้
ภาพบันทึกประวัติศาสตร์แห่งการเสด็จของ
สถาบันพระมหากษัตริย์
กับการพัฒนาเกษตรแม่โจ้
และสิ่งของ เครื่องมือทางการเกษตรภายใน
พิพิธภัณฑ์วัฒนธรรมเกษตรไทย มหาวิทยาลัยแม่โจ้”

สุรัชย์ ศรีนรจันทร์
อุไรกัสน์ ชัยเรืองวงศ์

สนับสนุนโดย

โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (อพ.สธ.)
มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ประจำปีงบประมาณ 2569

พิธีกรรมที่วัฒนธรรมการเกษตรไทย

มหาวิทยาลัยแม่โจ้

ผู้เขียน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุรัช ศรีนรินทร์

หลักสูตรนิเทศศาสตร์บูรณาการ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

นางสาวอุไรภัทร์ ชัยเรืองวุฒิ

กองส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยแม่โจ้

พิมพ์ครั้งแรก

สิงหาคม พ.ศ. 2569

สงวนลิขสิทธิ์

จำนวนการพิมพ์

500 เล่ม

ภาพ/ออกแบบ

สุรัช ศรีนรินทร์

จัดพิมพ์โดย

โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจาก

พระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ

สยามบรมราชกุมารี (อพ.สร.) มหาวิทยาลัยแม่โจ้

ประจำปีงบประมาณ 2569

พิมพ์ที่

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

สุรัช ศรีนรินทร์ และ อุไรภัทร์ ชัยเรืองวุฒิ

บทนำ

เกษตรกรรมมิได้เป็นเพียงกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่หล่อเลี้ยงผู้คน หากแต่เป็นรากฐานของอารยธรรม วิถีชีวิต และอัตลักษณ์ของสังคมไทย ที่สั่งสมและสืบทอดมายาวนานนับศตวรรษ ความรู้ ภูมิปัญญา เครื่องมือ เครื่องใช้ ตลอดจนขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ล้วนเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ และเป็นหลักฐานสำคัญของการพัฒนาการทางสังคม เศรษฐกิจ และการศึกษา ในแต่ละยุคสมัย

มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ในฐานะสถาบันอุดมศึกษาด้านการเกษตรแห่งแรกของประเทศไทย ได้ทำหน้าที่ผลิตกำลังคน พัฒนางองค์ความรู้ วิจัย และถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการเกษตรมาอย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลากว่า ๑๓๐ ปีที่ผ่านมา พร้อมทั้ง มีบทบาทสำคัญในการสนองพระราชดำริของสถาบันพระมหากษัตริย์ด้านการพัฒนาการเกษตร การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และการยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรไทย ความผูกพันระหว่างแม่โจ้ กับสถาบันพระมหากษัตริย์จึงมิได้เป็นเพียงเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ หากแต่เป็นพลังขับเคลื่อนที่ส่งผลต่อการพัฒนาการเกษตรของประเทศอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง

พิพิธภัณฑ์วัฒนธรรมการเกษตรไทย มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จึงถือกำเนิดขึ้นในฐานะแหล่งเรียนรู้ที่ทำหน้าที่รวบรวม อนุรักษ์ และถ่ายทอดคุณค่าของประวัติศาสตร์การเกษตรไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่น และพัฒนาการของมหาวิทยาลัย ผ่านอาคารประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุ เครื่องมือทางการเกษตร ตลอดจนเรื่องราวการสนองพระราชดำริ พระมหากษัตริย์คุณของพระมหากษัตริย์ และพระบรมวงศานุวงศ์ที่มีต่อวงการเกษตรไทย พิพิธภัณฑ์แห่งนี้จึงมิใช่เพียงสถานที่เก็บรักษาวัตถุ หากแต่เป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงอดีต ปัจจุบัน และอนาคตของการเกษตรไทยเข้าไว้ด้วยกัน

หนังสือเล่มนี้ จัดทำขึ้นด้วยความมุ่งหมายที่จะรวบรวมองค์ความรู้ ด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาการเกษตรไทย ถ่ายทอดผ่านเรื่องราวของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ในฐานะสถาบันการศึกษาที่เติบโตเคียงคู่กับการพัฒนาประเทศ รวมถึงนำเสนอหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ภาพเหตุการณ์

สำคัญ พระราชกรณียกิจ และการดำเนินงานตามแนวพระราชดำริที่มีส่วน
หล่อหลอมการพัฒนาการเกษตรไทยให้ก้าวหน้าอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ หนังสือ
ยังรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับโบราณวัตถุ และเครื่องมือทางการเกษตร
ซึ่งสะท้อนภูมิปัญญาของบรรพชนและวิวัฒนาการของเทคโนโลยีการผลิต
ในแต่ละยุคสมัย เพื่อให้ผู้อ่านได้ตระหนักถึงคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรม
ด้านการเกษตรของชาติ

ทั้งนี้ขอขอบคุณ โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจาก
พระราชดำริฯ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ (อพ.สร.-มจ.) ที่ได้ให้การสนับสนุนการ
จัดทำหนังสือเล่มนี้ ภายใต้แผนงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2569 ซึ่งมีส่วน
สำคัญในการรวบรวม อนุรักษ์ และเผยแพร่องค์ความรู้ด้านประวัติศาสตร์
วัฒนธรรม และภูมิปัญญาการเกษตรไทย เพื่อสืบสานพระราชปณิธานด้าน
การอนุรักษ์ทรัพยากรของชาติ และถ่ายทอดคุณค่าแห่งมรดกทางวัฒนธรรม
สู่สังคมและคนรุ่นต่อไปอย่างยั่งยืน

สุดท้าย ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเล่มนี้จะเป็นส่วนหนึ่ง
สำหรับนักเรียน นักศึกษา นักวิจัย และประชาชนทั่วไป ตลอดจนเป็นสื่อกลาง
ในการปลูกฝังความภาคภูมิใจในรากเหง้าของการเกษตรไทย สร้างความ
ตระหนักถึงคุณค่าของภูมิปัญญาและทรัพยากรทางวัฒนธรรม และร่วมกัน
สืบสานมรดกอันทรงคุณค่านี้ให้คงอยู่สืบไปเพื่อคนรุ่นต่อไป และขอแนะนำ
พระราโชวาทของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราช
สุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ต่อการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช เพื่อเป็นแนวทางใน
การร่วมสืบทอด รักษา มรดกของชาติ ความว่า

*"การรักทรัพยากร คือ การรักชาติ รักแผ่นดิน
นี่ก็คือรักสิ่งที่ เป็นสมบัติของตัวเรา การที่ให้บรรดาวิชาประเทศชาติ
หรือรักษาสมบัติของเขานั้น ทำได้โดยสร้างความรักความเข้าใจ
ถ้าใครไม่รู้รักกับเราก็คงไม่มีความสัมพันธ์ ไม่มีความผูกพันต่อกัน
แต่ถ้าทำให้เรารู้จักว่าสิ่งนั้นคืออะไร เราจะรู้สึกชื่นชมและรักห่วงแหนในสิ่งนั้นว่า
เป็นของตนและจะทำให้เกิดประโยชน์ได้..."*

พระราโชวาทของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
เมื่อวันที่ 14 สิงหาคม พ.ศ. 2540

สุรัช ศรีรัตนทร์
จุไรทัศน์ ชัยเรืองวุฒิ
ผู้เขียน

สารบัญ

ส่วนที่ 1

พีพืรภัณท่วัฒนธรรมเกษตรไทย

7

ส่วนที่ 2

แม่โจ้กับการสนองงานสถาบันพระมหากษัตริย์ด้านการเกษตร

หน้า

ส่วนที่ 3

ภาพบันทึกประวัติศาสตร์สถาบันพระมหากษัตริย์

กับการเกษตรแม่โจ้ การเกษตรไทย

หน้า

ส่วนที่ 4

วัตถุสิ่งของโบราณทางการเกษตร

หน้า

บทสรุปจากผู้เขียน

หน้า

ประวัติผู้เขียน

หน้า

พิพิธภัณฑ์วัฒนธรรมเกษตรไทย

พิพิธภัณฑ์วัฒนธรรมการเกษตรไทย

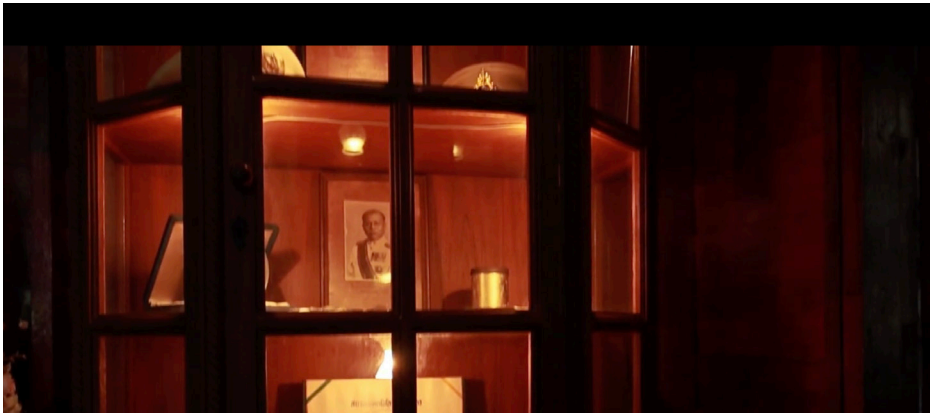
พิพิธภัณฑ์วัฒนธรรมการเกษตรไทย เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมการเกษตรที่สำคัญของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ก่อตั้งขึ้นเพื่ออนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม ถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านเกษตรกรรม และสะท้อนพัฒนาการของสถาบันการศึกษาแห่งแรกด้านการเกษตรของประเทศไทย อาคารพิพิธภัณฑ์เป็นอาคารไม้สองชั้นครึ่ง สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ.2480 ด้วยงบประมาณก่อสร้างประมาณ 167,000 บาท เดิมใช้เป็นบ้านพักหัวหน้าสถานศึกษาก่อนจะได้รับการอนุรักษ์ และพัฒนาเป็นพิพิธภัณฑ์ในเวลาต่อมา

ตลอดระยะเวลากว่า 9 ทศวรรษ อาคารแห่งนี้ เคยเป็นที่พำนักของผู้บริหารระดับสูงหลายท่าน ตั้งแต่ ศาสตราจารย์ ดร.พนม สมิทานนท์ หัวหน้าสถานศึกษาแม่โจ้ อาจารย์ไสว บุติวัตร ไปจนถึง ศาสตราจารย์ ดร.วิภาต บุญศรี วังซ้าย อธิการบดีท่านแรก ของสถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้ อีกทั้งยังเคยเป็นสถานที่รับรองพระบรมวงศานุวงศ์และบุคคลสำคัญของประเทศ จึงนับเป็นอาคารที่มีคุณค่าทั้งในด้านประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรม และความทรงจำของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ภายหลังจากบ้านพักแห่งนี้ไม่ได้ใช้งาน สมาคมศิษย์เก่าแม่โจ้ ร่วมกับ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ได้ลงลึกดันให้อนุรักษ์อาคารและจัดตั้งเป็นพิพิธภัณฑ์วัฒนธรรมการเกษตรไทย โดยเปิดอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน พ.ศ.2553 เพื่อเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ด้านประวัติศาสตร์มหาวิทยาลัย และวัฒนธรรมการเกษตรไทย การออกแบบพื้นที่คำนึงถึงการคงเอกลักษณ์ของอาคารเดิม พร้อมเชื่อมโยงกับภูมิทัศน์โดยรอบ เช่น อาคารเรือนล้านนา หลวงข้าว วิถีชีวิตชนบท และพื้นที่จัดแสดงเครื่องมือการเกษตรกลางแจ้ง ซึ่งช่วยสร้างบรรยากาศของสังคมเกษตรไทยในอดีตได้อย่างสมบูรณ์

ภายในอาคาร แบ่งพื้นที่จัดแสดงออกเป็น 3 ส่วนสำคัญ ได้แก่ ส่วนจัดแสดงพระบรมฉายาลักษณ์และพระราชกรณียกิจที่เกี่ยวข้องกับมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ส่วนประวัติความเป็นมาของมหาวิทยาลัย และพัฒนาการในแต่ละยุคสมัย และส่วนจัดแสดงข้าวของเครื่องใช้ส่วนตัวของบุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสถาบัน ซึ่งล้วนเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สะท้อนการเติบโตของการศึกษาเกษตร ปัจจุบันพิพิธภัณฑ์วัฒนธรรมการเกษตรไทย อยู่ภายใต้การดูแลของกองส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ทำหน้าที่เป็นทั้งแหล่งเรียนรู้ด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาการเกษตร อีกทั้งยังเป็นพื้นที่สำหรับการศึกษาดูงาน การจัดนิทรรศการ การจัดกิจกรรมทางวิชาการ และกิจกรรมสร้างสรรค์ของทั้งหน่วยงานภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย พิพิธภัณฑ์แห่งนี้จึงมิใช่เพียงสถานที่เก็บรักษาอดีต แต่เป็นพื้นที่ที่เชื่อมโยงองค์ความรู้ ประวัติศาสตร์ และวิถีเกษตรไทย ให้คงคุณค่าและถ่ายทอดสู่คนรุ่นต่อไปอย่างยั่งยืน

แม่โจ้กับการสนองงานสถาบันพระมหากษัตริย์
ด้านการเกษตร

STURE FARMER OF THAI

MAGDO CHAPTER

พระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระบริบาลชุมชนเกษตรแห่งอนาคต FFT

สืบเนื่องจากพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตร ทิวการร้านนิทรรศการสมาชิก FFT แม่โจ้ ณ สนามกีฬาแห่งชาติ เมื่อกลางเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2515 เป็นประตุมหะตุการประวัติศาสตร์อันสำคัญยิ่งของแม่โจ้ ก็เป็นโอกาสแรกในการแสดงผลงานและกิจกรรมสมาชิก อกท.หน่วยแม่โจ้ ต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ซึ่งพระองค์ทรงสนพระทัยในการสาธิตเทคนิคการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อกล้วยไม้ กระบวนการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อตั้งแต่ต้นจวบจนในขวดจนออกมาเลี้ยงสู่ธรรมชาติ ทรงตรัสกับอาจารย์วิภาต บุญศรี วังชัย ความว่า **"กว่าจะได้ดูดอกกล้วยไม้ จากขวดเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อนี้ นมต้องอดทนนานหน่อยนะ"** หลังจากนั้นนับเป็นประวัติศาสตร์ครั้งสำคัญ ที่พระองค์ทรงเสด็จพระราชดำเนินมาทอดพระเนตรทิวการองค์การเกษตรกรในวนาคตแห่งประเทศไทย หน่วยแม่โจ้ ณ วิทยาลัยเกษตรกรรมเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 3 มกราคม พ.ศ.2516 เป็นการส่วนพระองค์ โดยการเสด็จพร้อมด้วยสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และสมเด็จพระเจ้าฟ้าฯ กรมพระศรีสวางควัฒน วรขัตติยราชนารี ทรงทอดพระเนตรทิวการของอกท. หน่วยแม่โจ้ กระทั่งที่ฝึก ทิวการหารายได้ในแปลงเกษตร แปลงปลูกสัตว์ของสมาชิก ซึ่งเป็นหมู่บ้าน อกท. หน่วยแม่โจ้

ภาพ

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พร้อมด้วย สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ เสด็จฯ ทอดพระเนตรกิจกรรมโครงการเกษตรกร ในอนาคตแห่งประเทศไทย หน่วยแม่โจ้

ทรงประกาศเกษตรทฤษฎีใหม่ที่แม่โจ้

วันที่ 13 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2538 พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้ทรงประกาศเกษตรทฤษฎีใหม่ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่บัณฑิตแม่โจ้ ณ วาการแม่พืชนิ สดาบัน เทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้ ความว่า "...เกษตรทฤษฎีใหม่เป็นวิธีปฏิบัติทางการเกษตร อีกแนวทางหนึ่งสำหรับเกษตรกรที่มีที่ดินจำนวนน้อย มีหลักสำคัญอยู่ว่า แต่ละแปลงจะแบ่งออกเป็นสาม ส่วน สมมติว่าแปลงหนึ่งมี 15 ไร่ จะปลูกข้าว 5 ไร่ ปลูกไม้ผล พืชไร่ และพืชผักสวนครัว 5 ไร่ บุดสระน้ำ 3 ไร่ ปลูกที่อยู่อาศัย และอื่น ๆ อีก 2 ไร่ วิธีนี้ได้ทดลองปฏิบัติขึ้นแรกมานานพอสมควร และได้ผลดี ที่น่าพอใจระดับหนึ่ง ในขั้นที่สองก็จะต้องรวมกันเป็นรูปกลุ่มหรือสหกรณ์ด้วยความร่วมมือของหน่วยราชการ มูลนิธิและเอกชนเพื่อช่วยเหลือในด้านการผลิต การตลาด และในขั้นที่สามจะต้องร่วมมือกับสถาบันการเงินและการพลังงาน เพื่อช่วยเหลือด้านการจัดตั้งและบริหารโรงสีร้านสหกรณ์ รวมทั้งสนับสนุน การลงทุน..." จากนั้นมหาวิทยาลัยแม่โจ้ได้สนองพระบรมราโชวาทจึงได้ตั้งฐาน เรียนรู้เกษตรทฤษฎีใหม่ขึ้น และดำเนินการเผยแพร่องค์ความรู้เรื่อยมา

แม่โจ้ กับ โครงการหลวงพัฒนาเกษตรพื้นที่สูง

ในปี พ.ศ.2512 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช โปรดเกล้าฯ ให้คณาจารย์จาก 3 สถาบันการศึกษา ซึ่งรวมถึงคณาจารย์จากวิทยาลัยเกษตรกรรมแม่โจ้ (มหาวิทยาลัยแม่โจ้) ออกไปส่งเสริมอาชีพชาวเขาหมู่บ้านต่าง ๆ ในถิ่นทุรกันดารหลายแห่งเรียกชื่อในสมัยนั้นว่า โครงการหลวงพัฒนาชาวเขา โดยแต่ละสถาบันต้องรับผิดชอบหมู่บ้านที่เข้าไปพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ ซึ่งอาจารย์จากแม่โจ้ก็ได้ผลัดเปลี่ยนกันออกไปปฏิบัติงานติดต่อกันอย่างสม่ำเสมอจนถึงปัจจุบัน มหาวิทยาลัยแม่โจ้ได้ร่วมสนับสนุนงานวิจัยค้นคว้าร่วมกับมูลนิธิโครงการหลวงหลายส่วน และมีพื้นที่ดูแลรับผิดชอบงานส่งเสริม จำนวน 5 แห่ง นอกจากนี้ ยังมีศิษย์เก่าแม่โจ้กระจายตัวทำงานในศูนย์พัฒนาโครงการหลวง ทั้ง 38 แห่ง ในพื้นที่ 5 จังหวัดภาคเหนืออีกด้วย ถือเป็นความภาคภูมิใจของชาวแม่โจ้ที่ได้ผลิดิบพันธุ์คนเกษตรแม่โจ้สนองงานในพระองค์ด้วยสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณอย่างยิ่ง

โครงการหลวงในการดูแลของ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

- ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่สาใหม่
- ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงทุ่งหลวง
- ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหมอกจ๋าม
- ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่ปอนหลวง
- ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงสะโง๊ะ

ภาพ

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร
ขณะทอดพระเนตรงานในแปลงปลูกของราษฎร บ้านหมอกจ๋าม
อำเภอแม่อาย จังหวัดเชียงใหม่

ภาพ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จฯ ทอดพระเนตรการเกษตรของชาวไทยภูเขา ในศูนย์พัฒนาโครงการหลวงทุ่งหลวง ซึ่งอยู่ในความดูแลรับผิดชอบของสถาบันเทคโนโลยีการเกษตร และหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ

โครงการพัฒนาบ้านโปงอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

วันที่ 2 มีนาคม พ.ศ.2521 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ได้เสด็จพระราชดำเนินมายังมหาวิทยาลัยแม่โจ้และมีพระราชกระแสรับสั่งให้มหาวิทยาลัยฯ หาเส้นทางเพื่ออนุรักษ์และพัฒนาต้นน้ำห้วยแม่โจ้และพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเพาะปลูกในฤดูแล้งแก่ราษฎร ซึ่งมหาวิทยาลัยได้ดำเนินการสนองพระราชประสงค์ วันที่ 19 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2527 ได้เสด็จพระราชดำเนินไปพื้นที่ลุ่มน้ำห้วยโจ้ และได้มีพระราชกระแสรับสั่งให้กรมชลประทานพิจารณาสร้างอ่างเก็บน้ำขึ้นบริเวณต้นน้ำ และมหาวิทยาลัยแม่โจ้จัดทำแปลงปลูกไม้ใช้สอยสำหรับหมู่บ้านบ้านโปง และหมู่บ้านใกล้เคียง ตลอดจนส่งเสริมบริการด้านการเพาะปลูกรวมทั้งพัฒนาอาชีพ

และในวันที่ 25 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2530 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ได้เสด็จพระราชดำเนินมาทอดพระเนตรโครงการพระราชดำริบ้านโป่ง ในพื้นที่ลุ่มน้ำห้วยโจ้ โดยมีพระราชกระแสรับสั่งให้มหาวิทยาลัยโดยคณาจารย์ นักศึกษา ช่วยกันดูแลรักษาและให้ปลูกไม้โตเร็วเพิ่มเติม ดังนั้นมหาวิทยาลัยแม่โจ้ จึงได้ริเริ่มโครงการอนุรักษ์ศึกษาและพัฒนาป่าบ้านโป่งขึ้น เนื้อที่ 3,686 ไร่ และเนื้อที่ 907 ไร่ โดยได้รับอนุมัติจากกรมป่าไม้ เพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและศึกษาวิจัย ส่งเสริมอาชีพ พัฒนาให้เป็นไปตามแนวพระราชดำริ

ภาพ

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พร้อมด้วยสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินวางเก็บน้ำห้วยโจ้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

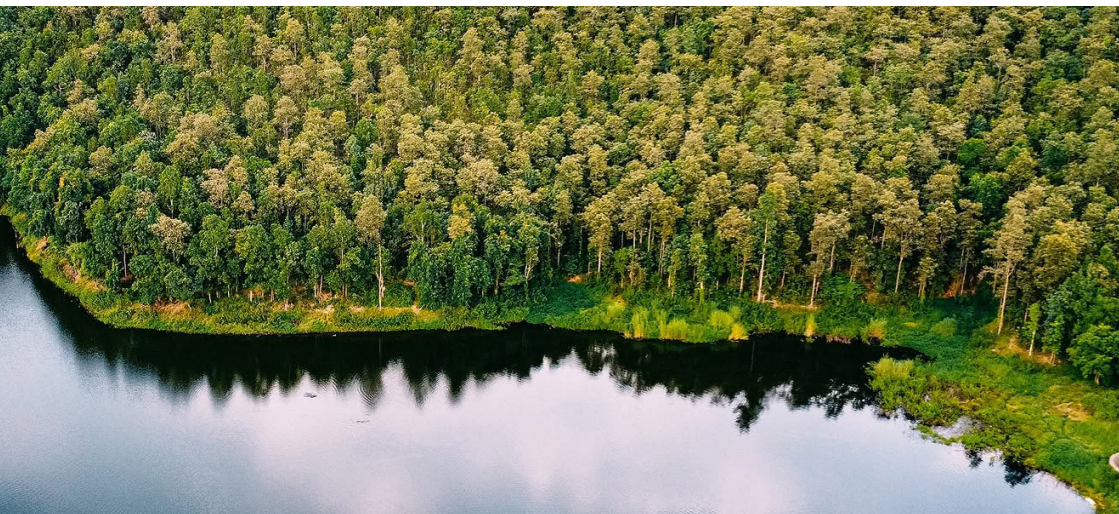

ภาพ

ความสมบูรณ์ของอ่าง
เก็บน้ำห้วยไผ่ อันเนื่อง
จากพระราชดำริ
ในปัจจุบัน

ภาพโดย วีระชัย ศรีทอง

ศาสตร์ของพระราชการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงได้พระราชทานแนวทางการพัฒนาที่ใช้ แนวคิดอันเหมาะสมและสอดคล้องกับภูมิสังคม ซึ่งทั้งหมดอยู่บนพื้นฐานความคิดเรื่องความพอเพียง มหาวิทยาลัยแม่โจ้ โดยการสนับสนุนของ ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล เลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา และผู้ทรงคุณวุฒิระดับประเทศอีกหลายท่าน จึงได้จัดการศึกษาระดับปริญญาโท *หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน* นวัตกรรมบัณฑิตที่มีความรอบรู้ทั้งในด้านทฤษฎีและปฏิบัติ เพื่อเผยแพร่ให้สังคมเรียนรู้พระราชปรัชญา แนวพระราชดำริของพระองค์ท่าน อันนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยได้เปิดการเรียนการสอนมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2547 จนถึงปัจจุบัน ถือได้ว่ามหาวิทยาลัยแม่โจ้เป็นสถาบันการศึกษาแห่งแรก และแห่งเดียวที่เปิดหลักสูตรที่น้อมนำองค์ความรู้ศาสตร์ของพระราชวาทเป็นรูปธรรม

จากพระราชเสาวนีย์สู่ความมั่งคั่งของพันธุ์พืช

บทบาทของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ภายใต้พระบรมราชูปถัมภ์ มิได้เริ่มต้นจากการเข้าร่วมโครงการอนุรักษ์ พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (อพ.สธ.) หากแต่มีรากฐานสำคัญจาก พระมหากรุณาธิคุณของ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ผู้ทรงเล็งเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศไทย เมื่อวันที่ 22 มกราคม พ.ศ. 2535 พระองค์เสด็จพระราชดำเนินเป็น องค์ประธานเปิด การประชุมกล้วยไม้เอเชียแปซิฟิก ครั้งที่ 4 (The 4th Asia Pacific Orchid Conference : APOC 4) ณ สถาบันเทคโนโลยีการเกษตร แม่โจ้ ซึ่งเป็นการประชุมวิชาการด้านกล้วยไม้ระดับนานาชาติที่รวบรวม นักวิชาการ นักวิจัย และผู้เชี่ยวชาญจากหลายประเทศมาร่วมแลกเปลี่ยน องค์ความรู้ด้านการอนุรักษ์และพัฒนาพันธุ์กล้วยไม้ ระหว่างทวดพระเนตร นิทรศการ พระองค์ทรงมีพระราชเสาวนีย์กับ ศาสตราจารย์ระพี สาคริก ถึงความห่วงใยต่อการลดจำนวนลงของกล้วยไม้ป่าไทยจากการลักลอบเก็บ และการทำลายแหล่งอาศัย พร้อมทั้งมีพระราชประสงค์ให้มีการศึกษาวิจัย ขยายพันธุ์ และนำกล้วยไม้ไทยกลับคืนสู่ป่าธรรมชาติ เพื่อธำรงรักษา ความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศไทย พระราชเสาวนีย์ดังกล่าวได้นำไปสู่การ ดำเนิน *โครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ* ซึ่งมหาวิทยาลัยแม่โจ้ได้สนองพระราชดำรินี้ผ่านการวิจัย การเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ การรวบรวมพันธุ์ และการฟื้นฟูระบบนิเวศของกล้วยไม้ไทยอย่างต่อเนื่อง พระราชดำรินี้ด้านการอนุรักษ์กล้วยไม้ป่าของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง นับเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญที่ทำให้มหาวิทยาลัยแม่โจ้ พัฒนาศักยภาพด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพอย่างเป็นระบบ และเป็น พื้นฐานสำคัญในการขยายผลสู่การอนุรักษ์พันธุกรรมพืชและทรัพยากรธรรมชาติ ในมิติที่กว้างขึ้น

ภาพ

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงเสด็จเป็นองค์ประธานในงานพิธีนำกล้วยไม้คืนสู่ป่า ณ บริเวณลานเฉลิมพลท้าว จุกขานนท์แห่งชาติด้วยสุภาพบุปผ

ภาพ

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง เสด็จพระราชดำเนิน
เป็นองค์ประธานเปิด การประชุมกล้วยไม้เอเชียแปซิฟิก ครั้งที่ 4 (TAPOC 4)
ณ สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่

อพ.สธ. กับมหาวิทยาลัยแม่โจ้

บนเวทีเดียวกัน พ.ศ. 2535 สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงก่อตั้งโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (อพ.สธ.) เพื่อสืบสานพระราชปณิธานในการอนุรักษ์ทรัพยากรของประเทศ โดยมุ่งเน้นการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชควบคู่กับการอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ภายใต้แนวพระราชดำริ **"การอนุรักษ์เพื่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน"** ที่เน้นให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการศึกษา สำรวจ รวบรวม อนุรักษ์ และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรบนฐานองค์ความรู้และวิทยาศาสตร์

มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ในฐานะสถาบันการศึกษาด้านการเกษตรได้เข้าร่วมสนองพระราชดำริโดยจัดตั้ง **โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ (อพ.สธ.-มจ.)** เพื่อเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนงานด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรผ่านพันธกิจด้านการเรียนการสอน การวิจัย การบริการวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม การดำเนินงานของ อพ.สธ.-มจ. ปิดแนวทางตามกรอบการดำเนินงานของโครงการ อพ.สธ. โดยบูรณาการองค์ความรู้จากหลากหลายศาสตร์ ทั้งด้านเกษตรศาสตร์ วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม เทคโนโลยีชีวภาพ สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสร้างฐานข้อมูลทรัพยากรที่ถูกต้องและนำไปสู่การใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน ดำเนินกิจกรรมครอบคลุมตั้งแต่การสำรวจและรวบรวมพันธุกรรมพืชพื้นถิ่น การจัดทำฐานข้อมูลทรัพยากรชีวภาพ การอนุรักษ์

พันธุ์พืชหายากและพืชท้องถิ่น การศึกษาวิจัยด้านความหลากหลายทางชีวภาพ ตลอดจนการพัฒนาหลักสูตร และกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์แก่เยาวชนและประชาชน

อีกหนึ่งเหตุการณ์สำคัญที่สะท้อนบทบาทของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ในการสนองพระราชดำริด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การพัฒนาการเกษตร และการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ เมื่อวันที่ 21 มิถุนายน พ.ศ. 2555 สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินเป็นองค์ประธานเปิดงาน **"โครงการ วฟ.สร. - แม่โจ้ : ภูมิปัญญาเกษตรแห่งแผ่นดิน"** และงาน **"แม่โจ้ ภูมิปัญญาด้านการเกษตร"** ณ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ในการเสด็จพระราชดำเนินครั้งนี้ ทรงทอดพระเนตรนิทรรศการภายในอาคารศูนย์กีฬากาญจนากิเชก รัชกาลที่ 9 ซึ่งจัดแสดงองค์ความรู้และผลงานด้านการเกษตรของมหาวิทยาลัย จากนั้นเสด็จพระราชดำเนินไปยังคณะเศรษฐศาสตร์ ทรงกดปุ่มเปิดแพรคลุม พระอนุสาวรีย์พระราชวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ ผู้ทรงได้รับการยกย่องให้เป็นพระบิดาแห่งการสหกรณ์ไทย ก่อนเสด็จทอดพระเนตรนิทรรศการ หอจดหมายเหตุของมหาวิทยาลัย

ภาพ

สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จทรงทอดพระเนตรการสาธิตการทำข้าวด้วยครกกระเดื่อง ผิรสู้บักขี้ควาย วิธีการทำนา บ้านเรือนไทยล้านนา ตลอดจนวิถีชีวิตและวัฒนธรรมเกษตรล้านนา

ต่อมา เสด็จพระราชดำเนินไปยังพื้นที่จัดแสดง "วัฒนธรรมเกษตรล้านนา" ทรงทอดพระเนตรการสาธิตการดำข้าวด้วยครกกระเดื่อง พิธีสูบขวัญควาย วิถีการทำนาข้าว บ้านเรือนไทยล้านนา ตลอดจนวิถีชีวิตและวัฒนธรรมเกษตรล้านนา ซึ่งสะท้อนภูมิปัญญาที่สืบทอดจากอดีตสู่ปัจจุบัน นอกจากนี้ยังทอดพระเนตรผลงานการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ร่วมกับชุมชนและโครงการต่าง ๆ ที่ดำเนินงานเพื่อสนองพระราชดำริ พร้อมทั้งทรงปลูกต้นอินทนิล จำนวน 1 ต้น เพื่อเป็นสิริมงคลแก่มหาวิทยาลัย ภายหลังจากนั้น ทรงทอดพระเนตรนิทรรศการงานสนองพระราชดำริเกี่ยวกับการใช้หญ้าแฝก เพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ รวมทั้งนิทรรศการด้านพืชผัก ลำไย ข่างพารา สมุนไพร และกิจกรรมของชุมชนบ้านโป่ง ก่อนประทับรถยนต์พระที่นั่งทอดพระเนตรพื้นที่โดยรอบฟาร์มมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตรที่สำคัญของมหาวิทยาลัย การเสด็จพระราชดำเนินในครั้งนี้ นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณอย่างหาที่สุดมิได้ อีกทั้งยังสะท้อนให้เห็นถึงความไว้วางพระราชหฤทัยที่ทรงมีต่อมหาวิทยาลัยแม่โจ้ในการเป็นสถาบันการศึกษาที่มุ่งสืบสานพระราชปณิธานด้านการเกษตร การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น และการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ชุมชนอย่างยั่งยืน

ส่วนอีกหนึ่งประวัติศาสตร์ครั้งสำคัญ ครึ่งทศวรรษการบดหมาวิทยาลัย
 ศร.ดร.วีระพล ทองมา ได้เข้าเฝ้าถวายพันธุ์ข้าวสายพันธุ์ใหม่ ณ วังสระปทุม เมื่อ
 วันที่ 30 เมษายน พ.ศ.2568 ได้กราบทูลเชิญเสด็จพระราชดำเนินเปิดงานแม่โจ้
 90 ปี พระองค์ท่านทรงตอบรับอย่างไม่เป็นการ ซึ่งนับเป็นพระมหากรุณาธิคุณ
 อย่างล้นพ้นต่อชาวแม่โจ้ การนี้เมื่อวันพฤหัสบดีที่ 21 ธันวาคม พ.ศ.2566
 สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สด็จพระราชดำเนิน
 ทอดพระเนตรความก้าวหน้าการดำเนินงานโครงการปรับปรุงพันธุ์และผลิตเมล็ด
 พันธุ์นักศูนย์พัฒนาพันธุ์พืชจักรพันธ์เพ็ญศิริ ฟ้ารมมหาวิทยาลัยแม่โจ้ จากนั้น
 ได้ทรงเสด็จพระราชดำเนินทรงเปิด **"งานเกษตรแม่โจ้ 90 ปี : เกษตร อาหาร
 สุขภาพ"** ณ สนามวังช้าง ทอดพระเนตรสวนเกษตรแม่โจ้ 90 ปี นิทรรศการ
 9 นวัตกรรมเกษตรแม่โจ้สู่ความยั่งยืน ซึ่งเป็นผลงานที่ได้รับรางวัลระดับ
 ชาติและนานาชาติ ทั้งด้านการปรับปรุงพันธุ์พืช ได้แก่ กำเนิดข้าวหอมแม่โจ้
 ข้าวเหนียวหอมพันธุ์ใหม่สำหรับภูมิภาค พร้อมแจกเมล็ดพันธุ์ให้กับเกษตร
 กล้วยไม้รองแก่นาฮีแม่โจ้พันธุ์ใหม่ของโลก ปทุมมาสายพันธุ์ล่าสุดสำหรับตลาด
 ไม้ดอกเพื่อการส่งออก พันธุ์ผักชีพระราชทาน 14 พันธุ์ที่ได้รับการส่งต่อ
 สู่เกษตรกร นอกจากนี้ ยังมีการค้นพบสายพันธุ์ใหม่ของโลก ได้แก่ การค้นพบ
 ปลาควั่วจุฬารักษ์ ปลาควั่วสมเด็จพระเทพ

ต่อมา มหาวิทยาลัยแม่โจ้ได้รับพระราชทานพระมหากรุณาธิคุณ ให้เป็นเจ้าภาพจัด **การประชุมวิชาการและนิทรรศการ วฟ.สร. ครั้งที่ 12 "ทรัพยากรไทย : หวนดูทรัพย์สิ่งสินตน"** ระหว่างวันที่ 4-10 พฤศจิกายน พ.ศ. 2568 โดยเมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน 2568 สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนิน เป็นองค์ประธานเปิดการประชุมวิชาการและนิทรรศการฯ พร้อมทวงพระเนตร ผลงานของหน่วยงานเครือข่ายทั่วประเทศ ซึ่งนับเป็นการรวมพลังของภาคี เครือข่าย วฟ.สร. ในการขับเคลื่อนการอนุรักษ์ทรัพยากรไทยตามแนว พระราชดำริ อย่างเป็นรูปธรรม

จากพระราชเสาวนีย์เรื่องการอนุรักษ์กล้วยไม้ป่าในปี พ.ศ. 2535 สู่การก่อตั้งโครงการ วฟ.สร. และการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องของมหาวิทยาลัย ที่สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นระหว่างมหาวิทยาลัยกับสถาบัน พระมหากษัตริย์ในการสืบสานพระราชปณิธานด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ของประเทศ โดยใช้วิทยาศาสตร์ การวิจัย และการมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นกลไกสำคัญในการรักษาความหลากหลายทางชีวภาพ เพื่อส่งต่อทรัพยากร อันทรงคุณค่าให้แก่คนรุ่นต่อไปอย่างยั่งยืน

**ภาพบันทึกประวัติศาสตร์
สถาบันพระมหากษัตริย์
กับการเกษตรแม่โจ้ การเกษตรไทย**

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช
บรมนาถบพิตร เสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรโครงการอันเนื่อง
มาจากพระราชดำริ ซึ่งสถาบันเทคโนโลยีการเกษตร
(ชื่อเดิมของมหาวิทยาลัยแม่โจ้) ได้ปฏิบัติงานสนองพระราชดำริ

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช
บรมนาถบพิตร ทรงมีพระราชปฏิสันถารกับอาจารย์วิภาค บุญศรี วังซ้าย
ผู้อำนวยการวิทยาลัยเกษตรกรรมเชียงใหม่ (แม่โจ้)

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช
บรมนาถบพิตร ขณะทอดพระเนตรงานในแปลงปลูกของราษฎร
บ้านหมอกจ๋าม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช
บรมนาถบพิตร พร้อมด้วยสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตน
ราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และสมเด็จพระเจ้าฟ้าฯ
กรมพระศรีสวางควัฒน วรขัตติยราชนารี เสด็จฯ ทอดพระเนตรกิจกรรม
โครงการเกษตรกรในอนาคตแห่งประเทศไทย หน่วยแม่โจ้
วันพุธที่ 3 มกราคม พ.ศ.2516

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช
 บรมนาถบพิตร พร้อมด้วย สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า
 กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และสมเด็จพระเจ้าฟ้าฯ
 กรมพระศรีสวางควัฒน วรขัตติยราชนารี เสด็จฯ ทอดพระเนตรกิจกรรม
 โครงการเกษตรกรในอนาคตแห่งประเทศไทย หน่วยแม่โจ้
 วันพุธที่ 3 มกราคม พ.ศ.2516

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช
 บรมนาถบพิตร พร้อมด้วยสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า
 กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
 เสด็จพระราชดำเนินอ่าวเก็บน้ำห้วยโจ้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ
 วันพฤหัสบดีที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2538

ฌีรุลเกล้าฯ ถวายปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์
 สาขาวิชาการวางแผนและพัฒนามนุษย
 แต่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช
 บรมนาถบพิตร ณ สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้
 วันพฤหัสบดีที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2538

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช
 บรมนาถบพิตร พร้อมด้วยสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า
 กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
 เสด็จพระราชดำเนินโครงการพระราชดำริบ้านโป่ง ในพื้นที่ลุ่มน้ำห้วยไฉ้
 บริเวณบ่อน้ำวัดดอยแท่นพระบาทหลวง
 วันพุธที่ 25 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2530

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช
บรมนาถบพิตร เสด็จฯ ทอดพระเนตรบ่อนลิตที่เกิดขึ้นมีเทนจากมูลสัตว์
สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้
วันพฤหัสบดีที่ 5 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2524

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง
เสด็จฯ เป็นองค์ประธานทรงเปิดงานกล้วยไม้เอเชียแปซิฟิก ครั้งที่ 4 (APOC'4)
ณ บริเวณสนามวังช้าง ณ สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้
ในวันที่ 22 มกราคม 2535

ฌริบถศรึทูลพระบวักู สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ
 พระบรมราชชนนีพันปีหลวง เนื่องในวโรกาสทรงเจริญพระชนมพรรษา
 ครบ 72 พรรษา ณ ศูนย์กัฬาตากูจนากัเมก มหาวักยาลัย์แม่จ้
 จัตกวถโดย มูลนัธนวราชดำรึอบุรึกัษัฝ่ายเหนือ ปรึวมกับกคน-บวง
 จัังหวัฒและลูกเสัอชาวบ้าน
 วันวากัตยัที่ 25 กุเมภาพันัธ พ.ศ.2547

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง
ทรงเสด็จเป็นองค์ประธานในงานพิธีนำกล้วยไม้คันทูป่า
ณ บริเวณลานเฉลิมกวปเตอร์ อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย
วันที่ 22 เมษายน 2539

พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จฯ เยี่ยมค่ายอาสาพัฒนาแม่โจ้
 ที่ดอยสะเก็ด อ.เชียงแสน จ.เชียงราย คณะอาจารย์แม่โจ้ ประกอบด้วย
 อาจารย์วิภาค บุญศรี วังชัย อาจารย์โยธิน วทิสริศศักดิ์
 และอาจารย์สุรัตน์ มงคลไชยสิทธิ์ พร้อมด้วยนักศึกษาแม่โจ้ รุ่น 34
 เฝ้าถวายการรับเสด็จฯ
 พ.ศ.2516

พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว
พร้อมด้วย พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี กรมหมื่นสุทธนารีนาถ
เสด็จฯ ทอดพระเนตร ทิวการสถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้
พ.ศ.2520

สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เสด็จฯ เยี่ยมชมชมกิจการเกษตรกรหนุ่ม
(Young Farmers) วิทยาลัยเกษตรกรรมเชียงใหม่ (แม่โจ้)
ทรงปลูกต้นศุภโชค หรือ มาลาบา เซสนัท (Malabar Chestnut)
บริเวณหน้าอวนุสาวรีย์พระพิรุณทรงนาค อาคารช่วงเกษตรศิลป์
วันพุธที่ 6 ธันวาคม พ.ศ. 2510

นักศึกษาวิทยาลัยเกษตรกรรมเชียงใหม่ (แม่โจ้) สร้างแปลงปลูกผักตบชวา
สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ณ พระตำหนักภูผงาเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า
ผ.ศ.2508

สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เสด็จทรงเปิดอนุสาวรีย์
ศาสตราจารย์ ดร.วิภาค บุญศรี วังษ์ชัย
วันศุกร์ที่ 30 ตุลาคม พ.ศ. 2535

สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีในรัชกาลที่ 7
เสด็จฯ สถาบันเทคโนโลยีการเกษตร เป็นการส่วนพระองค์
เดือน ธันวาคม พ.ศ.2518

สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
เสด็จพระราชดำเนินเป็นองค์ประธานเปิดงาน "โครงการ อพ.สธ. - แม่โจ้ : ภูมิปัญญา
เกษตรแห่งแผ่นดิน" งาน "แม่โจ้ ภูมิปัญญาด้านการเกษตร"
และเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมชมศูนย์วัฒนธรรมเกษตรล้านนา ณ มหาวิทยาลัยแม่โจ้
วันที่ 21 มิถุนายน พ.ศ. 2555

สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ
เสด็จพระราชดำเนินเปิด "งานเกษตรแม่โจ้ 90 ปี : เกษตร อาหาร สุขภาพ"
ณ สนามวังซ้าย มหาวิทยาลัยแม่โจ้
วันพฤหัสบดีที่ 21 ธันวาคม พ.ศ.2566

สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ
เสด็จพระราชดำเนินเป็นองค์ประธานเปิดการประชุมวิชาการและนิทรรศการ ครั้งที่ 12
"ทรัพยากรไทย : หวนดูทรัพยากรสิ่งสืบทอด"
วันที่ 4 พฤศจิกายน 2568

วัตถุประสงค์ของโบราณทางการเกษตร

สถาปัตยกรรม สิ่งก่อสร้าง

เขื่อนบะเก่า

เขื่อนบะเก่า หรือ เขื่อนบ่าเก่า ในภาษาล้านนา แปลว่า "บ้านโบราณ" โดยทั่วไปหมายถึงเรือนไม้แบบดั้งเดิมของชาวล้านนา ในทางสถาปัตยกรรม เรือนไม้แบบดั้งเดิมของชาวล้านนาในทางสถาปัตยกรรม สามารถจำแนกตามประเภทของวัสดุหลักออกได้เป็น 2 ความหมายหลัก ได้แก่ เรือนเครื่องบุก (เขื่อนไม้บั่ว) และ เรือนไม้จริง (เรือนเครื่องสับ) เรือนไม้พื้นเมืองล้านนาโบราณ ที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นคือยอดจั่วหลังคาที่ไขว่กันหรือที่เรียกว่า "กาแล"

สำหรับ เขื่อนบะเก่า ในพิพิธภัณฑ์วัฒนธรรมเกษตรไทย มหาวิทยาลัยแม่โจ้ มีลักษณะประยุกต์ให้เข้ากับบริบทพื้นที่ ทรงบ้านและหลังคาเป็นแบบล้านนา ใช้ไม้ในการสร้าง สัดส่วนสวยงามฟังก์ชันขึ้นปรับตามบริบท คือ ริมน้ำ

หลองข้าว

หลองข้าว หรือ บุงข้าว เป็นองค์ประกอบสำคัญของเรือนล้านนาที่อยู่คู่กับวิถีชีวิตเกษตรกรรมมาแต่โบราณ มีหน้าที่เก็บรักษาข้าวเปลือกเพื่อเป็นเสบียงสำหรับบริโภคตลอดทั้งปี สะท้อนถึงภูมิปัญญาด้านการจัดการอาหารและความมั่นคงของครัวเรือน พบได้ทั้งในเรือนของชาวบ้าน คหบดี และเจ้านายในพื้นที่ภาคเหนือ ลักษณะของหลองข้าวล้านนาเป็นอาคารไม้ยกใต้ถุนสูง มีโครงสร้างแข็งแรง ใช้เสาไม้ขนาดใหญ่รองรับตัวอาคารและหลังคาทรงจั่ว มุงด้วยใบตองตึง หนุ้าคา หรือกระเบื้องดินเผา นั้งทำจากไม้กระดานหรือไม้ไผ่สาน การยกพื้นสูงช่วยระบายอากาศ ลดความชื้น ป้องกันแมลงและสัตว์รบกวน อีกทั้งใต้ถุนยังใช้เป็นพื้นที่จอดเกวียนหรือผูกวัวควายในอดีต ภายในแบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ หลองข้าวหลอง สำหรับเก็บข้าวเปลือกหลักเพื่อบริโภคและจำหน่าย และหลองข้าวมือ หรือ หลองพราง สำหรับเก็บข้าวสำรองไว้ใช้ในยามจำเป็น การนำข้าวเข้าและออกจากหลองข้าวมักปฏิบัติตามความเชื่อเรื่องฤกษ์ยาม สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างวิถีเกษตร ความเชื่อ และวัฒนธรรมของชาวล้านนา หลองข้าวจึงเป็นทั้งสถาปัตยกรรม พื้นดินและมรดกภูมิปัญญาที่สะท้อนอัตลักษณ์ของสังคมล้านนาได้อย่างเด่นชัด

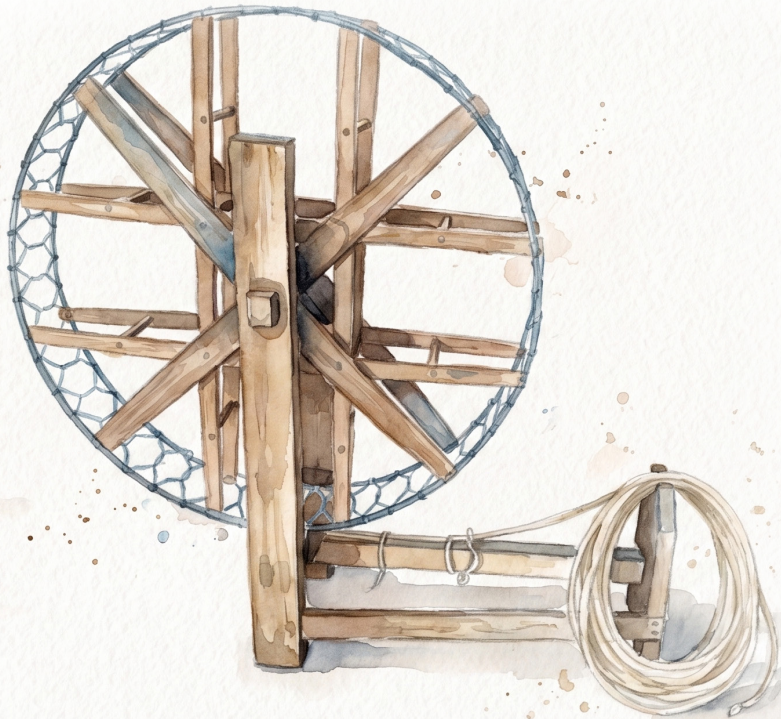
ที่มา ศูนย์มรดกเมืองเทศบาลนครเชียงใหม่ – Chiang Mai City Heritage Centre

เทียนไฟ

เทียนไฟ หรือ ครัวไฟล้านนา มักสร้างแยกจากเรือนนอนโดยหันไปทางทิศตะวันตก เชื่อมด้วยชานเรือน จุดเด่นคือการยกพื้น เตาไฟขึ้นสูง ใช้กระบะไม้ใส่ดินฉัดแน่นวาง ก้อนเส้า (เตาสามเส้า) พร้อม ข่า (ตารางไม้ เหนือเตา) สำหรับรมควันวัตถุดิบและถนอมอาหาร

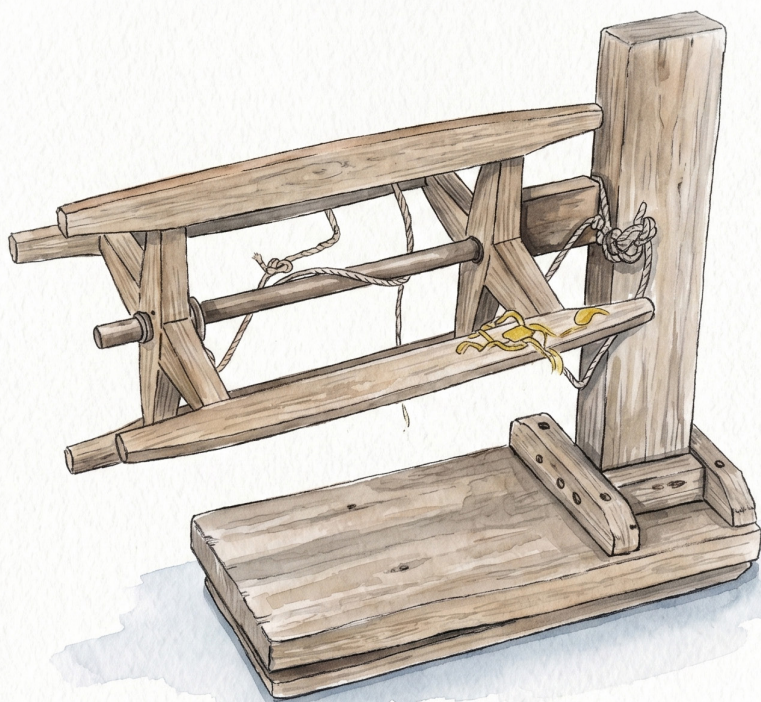
ลักษณะเด่นของครัวไฟล้านนา การแยกสัดส่วนแยกออกจากเรือนใหญ่เพื่อป้องกัน กลิ่นควันและอัคคีภัยก้อนเส้า เตาไฟที่ทำจาก ดินที่ 3 ก้อน ตั้งเอียงเข้าหากัน สำหรับวาง หม้อหรือหม้อนึ่งข้าว แคร่ไม้สำหรับพักผอน และเตรียมอาหาร เป็นพื้นที่นั่งทำงานกับ พื้นราบ องค์กรประกอบสำคัญพื้นที่การจัด เก็บข่า (หิ้งไม้เหนือเตา) ใช้สำหรับย่างพืชผล และรมควันเครื่องจักสาน เพื่อกันมอดและยั ดอายุการใช้งานชั้นวางของไม้ไผ่ หรือใช้คว่ำ หม้อและเก็บเครื่องปรุงการระบายอากาศ หลังคาบริเวณเตาไฟจะโปร่งโล่งเพื่อให้ควัน ไฟระบายออกได้สะดวก

อุปกรณ์ทอผ้า

ทอผ้า

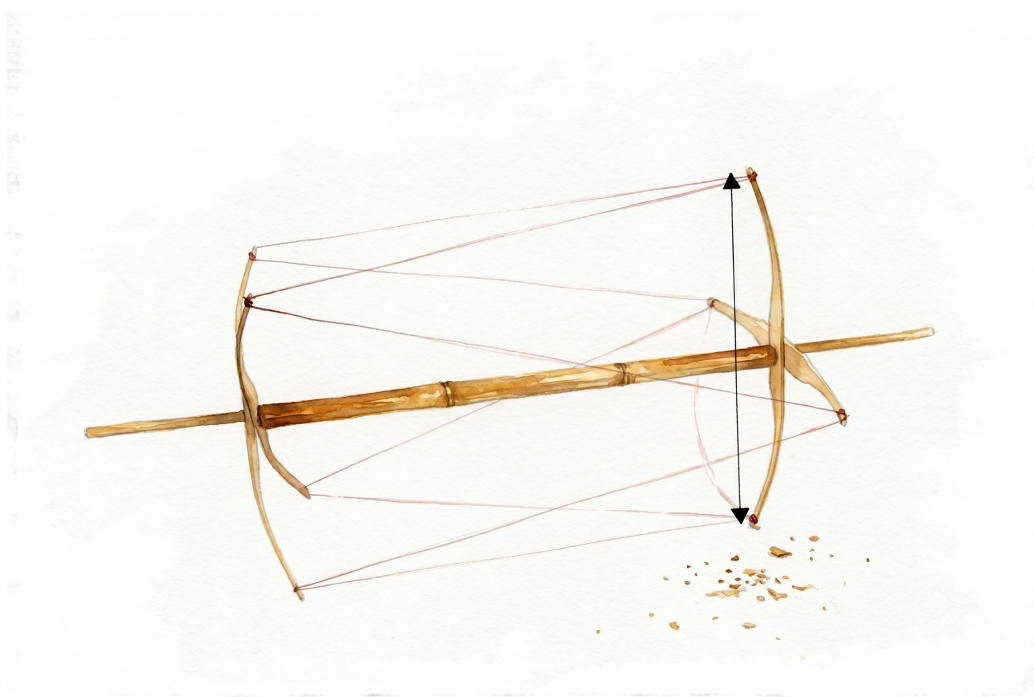
ทอผ้า หรือภาษาใต้ลื้อเรียกว่า
บะลือก หรือ ดอหวึง เป็นเครื่องมือ
ที่ใช้ในการปั่นด้ายหรือทอผ้าเข้า
หลอดก่อนนำเข้าที่ทอ เพื่อนำไปทอ
เป็นผืนผ้า ลักษณะของทอผ้า
ประกอบด้วย ไม้เท้า 2 ด้าน มีตัวหมุน
หรือตัวปั่นอยู่ตรงกลาง ซึ่งมีลักษณะ
เป็น 4 แฉก ทำหน้าที่กวักเพื่อเก็บด้าย
ที่ปั่นดีแล้วจากหลักในมาพันรวมกัน
ที่ทอ ช่างปั่นด้ายจะนำเส้นด้ายที่ได้
มาตรวจตราความเรียบร้อยอีกครั้ง
เพื่อเก็บส่วนที่เป็นปมหรือขุยด้าย
ที่ติดพันมาก่อนนำไปใช้งาน

อุปกรณ์ทอผ้า

อักษ่าย

อักษ่าย หรือ ทอชัก คือ อุปกรณ์ทอผ้าโบราณ ทำจากไม้ มีลักษณะทรงกระบอก เป็นเครื่องมือสำหรับคัดผ้าหรือไหม รูปร่างคล้ายลักษณะของระวีง เมื่อต้องการคัดผ้าหรือคัดไหมจะใช้อักษ่ายไหมจกจากทอชัก ในขณะทำการสาวไหมหรือด้ายจกจากทอชัก หากพบเส้นไหมหรือด้ายมีขี้ไหม หรือไหมมีปมเส้นไหมไม่เรียบตะปุ่มตะป่ำ ก็จะใช้มีดแกะขี้ไหมออกซึ่งเป็นมีดเล็ก ๆ เป็นการคัดเส้นไหมให้เรียบงาม อักษ่ายใช้คู่กับทอชัก

โก่งกว้าง

โก่งกว้าง หรือ ระบุริง เป็นเครื่องมือที่ใช้สำหรับกรวด้าย ทำงานร่วมกับจิกเพื่อเก็บด้ายที่ปั่นแล้วจากไผมาพันรวมกันที่ระบุริง โดยช่างกรวด้ายจะนำเส้นด้ายมาตรวจตราความเรียบร้อยอีกครั้งเพื่อเก็บส่วนที่เป็นปม หรือขุยด้ายที่ติดพันมาตอนปั่นด้ายออกให้เรียบร้อย ก่อนทอเข้าจิกเพื่อให้เส้นด้ายหรือเส้นไหมเป็นระเบียบเรียงกันเป็นใจก่อนนำไปทอหรือทำการย้อมสี

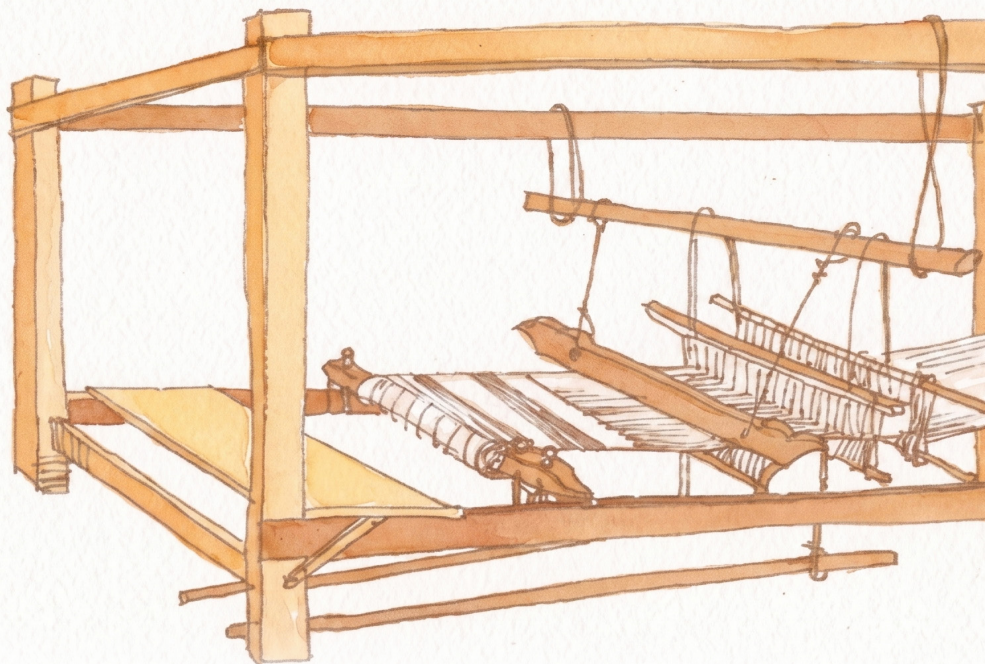
จี้

จี้ เป็นเครื่องมือแยกบุบป้ายออกจากเมสึดป้าย ทำจากไม้เนื้อแข็ง เช่น ไม้พะยูง ไม้มะค่าทุง ยาวประมาณ 40-50 ซม. ที่หลากหลายจนกลมเนียนสองอัน เพื่อเป็น ส่วนที่ใช้ขบเมสึดป้ายแยกจากบุบนุ่น ไม้สองอันนี้เรียกว่า เลาจี้ โดยสอดเป็นคาน ระหว่างไม้จี้สองแท่งที่เป็นหลัก พร้อมกับ ถัดฐานไม้ไว้ที่ด้านล่างเพื่อความมั่นคงยาม ใช้งาน ด้านหนึ่งของตัวจี้จะใช้มีดเขาทำ เป็นร่องเกลียว ส่วนอีกด้านหนึ่งจะทำมือจับ สำหรับหมุน เรียกว่า มือจี้ เมื่อหมุนมือจี้ ส่วนเลาจี้สองอันจะหมุนในลักษณะบดขยี้กัน

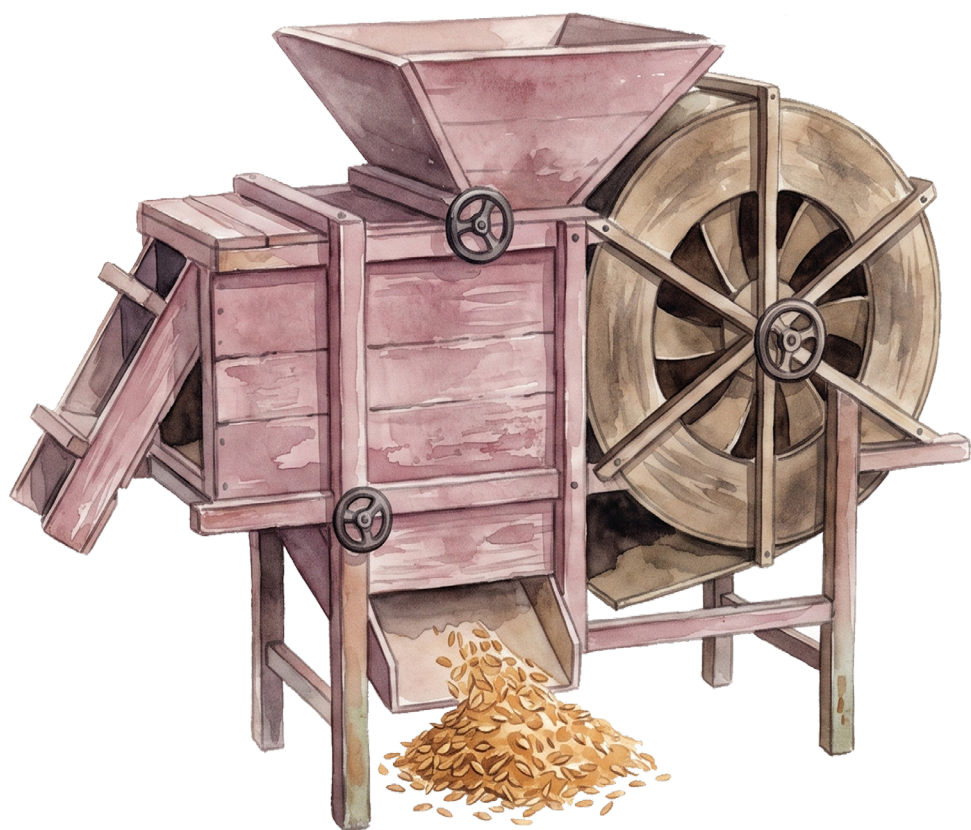
ที่ทอผ้า

เครื่องมือนี้อาจมีทอผ้าหลากหลายมาก ๆ สันนิษฐานว่าประดิษฐ์ขึ้นในประเทศจีน เรียกว่า บังเกี หรือ โปกเกี เมื่อประมาณ 1800 ปีมาแล้ว หรือ ที่พื้นบ้าน ในปัจจุบัน (ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เรียกว่า หูก) ประกอบด้วยโครงไม้ยึดเสาสีเสามีไม้คานที่เป็นโครงยึด มีไม้คำปั่นเป็นที่ยึดเส้นยืนและเป็นที่ม้วนเก็บผ้าที่ทอแล้ว ไม้ไชวี่เป็นไม้ด้านหัวที่ช่วยให้เส้นยืนตึง นอกจากนี้ยังมีฝีมหรือเครื่องกระทบเส้นพุ่งที่พัฒนาจากการใช้ไม้ โดยจะทำจากไม้เนื้อแข็งหรือเหล็กเป็นซี่ ๆ คล้ายหวีเพื่อให้สอดด้วยเส้นยืนผ่านเข้าไปได้ ฝีมใช้กระทบให้เส้นพุ่งที่สอดขัดกับด้านเส้นยืนแน่นและเรียบ และยังเป็นตัวกำหนดหน้ากว้างของผ้าด้วยช่องฟันหวีด้วย เช่น ฝีมขนาด 200 ช่องฟันหวี

ส่วนประกอบสำคัญอีกอย่างคือ ไม้ขัดร่องเขา เป็นไม้ไผ่กลม ๆ ที่เป็นตัวยึดด้ายเส้นยืนให้ยกขึ้นหรือลงตามรูปแบบและลวดลายของผ้าที่ต้องการจะทอ โดยผูกโยง

ไว้กับไม้เหยียบบहुก บู้ทอจะใช้เท้าเหยียบให้ด้ายขึ้นลงคล้ายการยกเส้นตอกในงานจักสาน การเหยียบต้องสัมพันธ์กับการพุ่งกระสวย ซึ่งเป็นไม้ขนาดเล็ก กลางป่องคล้ายเรือ มีร่องสำหรับใส่หลอดด้ายที่จะใช้เป็นเส้นพุ่ง โดยพุ่งสลับจากริมผ้าด้านขวาไปซ้ายและซ้ายไปขวา สลับกับการกระทบผืน ทำไปเรื่อย ๆ จนกว่าจะได้ชิ้นผ้าตามต้องการ ต่อมาได้มีการคิดค้นวิธีสวดกระสวยที่รวดเร็วกว่าเดิมคือการใช้สายกระตุกกระสวยกลับไปมา ไม่ต้องใช้มือพุ่งกระสวยดังแต่ก่อน เราเรียกที่ทอผ้าแบบนี้ว่า ทักกระตุก ทำให้ทอผ้าได้เร็วขึ้น

เครื่องสีฝัด

เครื่องสีฝัด หรือ เครื่องปัดข้าว เป็นเครื่องมือสำคัญชนิดหนึ่งในการทำนา บริเวณภาคกลางใช้สำหรับปัดข้าวเปลือก เพื่อแยกเมล็ดข้าวที่ไม่มีเนื้อหรือขี้ลืบออกจากเมล็ดข้าวดี ๆ เพราะเมื่อนวดข้าวเปลือกออกจากรวงนั้น จะมีเศษฟาง ขี้ลืบ และสิ่งอื่นเจือปนอยู่ด้วย จึงจำเป็นต้องเอาข้าวเปลือกปัดเอาสิ่งที่ไม่ต้องการออก โครงสร้างของสีฝัดหลัก ๆ ทำจากไม้จริง โดยใช้เสาไม้สี่เหลี่ยมทำเป็นขา 4 ขา สูงประมาณ 150 เซนติเมตร มีโครงไม้และแผ่นไม้ประกอบกันคล้ายกลองสี่เหลี่ยมกว้างประมาณ 80 เซนติเมตร ยาวประมาณ 180 เซนติเมตร ด้านหน้าบุด้วยสังกะสีโค้งเป็นรูปครึ่งวงกลม ด้านล่างใช้สังกะสีบุบนแผ่นไม้วางเอียงลาด ด้านหลังสูง ด้านหน้าต่ำ แผ่นสังกะสีนี้จะปัดรางให้เมล็ดข้าวเปลือกที่ตม้น้ำหนักมากไหลลงมายังพื้น

ส่วนประกอบสำคัญของสีฝัด คือ เฝือกงัดที่อยู่ด้านข้างทำด้วยเหล็ก ประกอบด้วย ตัวเฝือก คล้ายจานขนาดใหญ่ ด้านในมีเฝือกโดยรอบ ด้านนอกมีเหล็กประกบให้ติดกับเสาตรงจุดศูนย์กลางมีเฝือกเล็ก ๆ หมุนรอบตัวเองตามรางเฝือกใหญ่ ด้านในแกนของเฝือก จะยึดติดกับเสาทั้งสองด้าน แต่หมุนรอบตัวเองได้สะดวก

ต่อมามีผู้ใช้ดัดแปลงเป็นเขี่ยช่วยทำให้ทุ่นแรงได้มาก แกนเหล็กที่เสียบผ่านจากตัวสีฝัดด้านหนึ่งไปอีกด้านหนึ่งนั้น ตรงกลางมีแกนงัด 4-6 ใบ ทำด้วยแผ่นไม้บาง ๆ กว้างประมาณ 25-30 เซนติเมตร ยาวพอที่จะหมุนอยู่ในสีฝัดได้คล่อง แกนเหล็กด้านที่ติดกับเฝือกวงล้อมีก้านและมีหมอน ตัวสีฝัดมักมีไม้สำหรับยกหรือหามทำด้วยไม้ยืนยาวมาจากตัวสีฝัดทั้งหน้าและหลัง ยาวละ 2 อัน เพื่อใช้เป็นที่ยึด ทำให้เคลื่อนย้ายสีฝัดไปยังลานนวดข้าวได้สะดวก

อุปกรณ์ทางการเกษตร

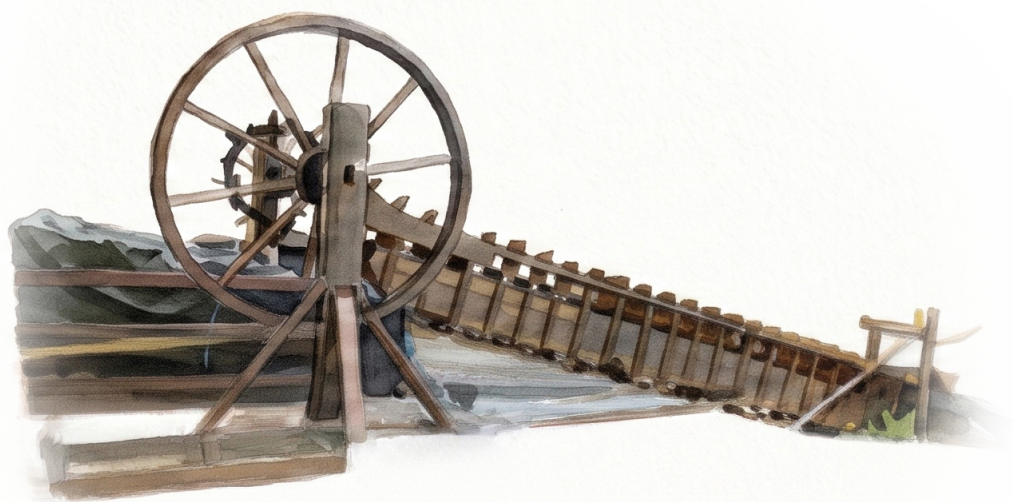
เครื่องรีดยางโบราณ

เครื่องรีดยางโบราณ หรือ จักรรีดยาง เป็นอุปกรณ์ดั้งเดิมที่ชาวสวนยางใช้แปรรูป น้ำยางสดให้เป็นยางแผ่นดิบ โดยใช้ระบบ ลูกกลิ้งเหล็กหมุนประกบกัน รีดน้ำออกจาก ยางและปรับความหนาให้สม่ำเสมอ ก่อนนำไปผึ่งลมจนแห้งสนิท อุปกรณ์นี้มักขับเคลื่อน ด้วยแรงคน (มือหมุน) โดยอาศัยชุดเฟือง ทดรอบเพื่อผ่อนแรงในการบดอัดแผ่นยาง ให้มีความหนาตามที่ต้องการ ในบางพื้นที่ อาจดัดแปลงใช้มอเตอร์หรือเครื่องยนต์ ขนาดเล็กมาต่อพ่วงเพื่อเพิ่มกำลังการผลิต มี 2 ลักษณะ คือ *เครื่องรีดเรียบ* (Plain Mangle) ใช้สำหรับนวดและรีดน้ำยางให้เป็นแผ่นบางและเรียบ โดยทั่วไปจะทำหน้าที่ เป็นขั้นตอนแรกในการรีดก่อนเปลี่ยนไปใช้ *เครื่องลาย* และ *เครื่องรีดดอก/รีดลาย* (Ribbed Mangle) มีลักษณะเป็นร่องลาย ขรุขระเมื่อรีดแล้วจะทำให้ยางแผ่นมีลายเป็น เส้น ซึ่งช่วยให้แผ่นยางไม่ยึดติดกันในระหว่างการเก็บรักษาหรือการจัดส่ง

เครื่องนวดข้าวแบบเหยียบ

เครื่องนวดข้าวแบบเหยียบ เป็นเครื่องนวดข้าวด้วยเท้า จะนวดข้าวโดยใช้เวลาประมาณ นาทีละ 5-6 นาที แต่ถ้าหากใช้เฟืองขนาดเล็กลงมากเท่าไรรอบในการทำงานของเครื่องจะหมุนเร็วมาก ประสิทธิภาพในการนวดก็จะสูงไปด้วย ในเวลา 8 ชั่วโมง เครื่องนวดข้าวด้วยเท้าเครื่องหนึ่งจะสามารถนวดข้าวได้ไม่น้อยกว่า 200 ถัง แต่ถ้าหากใช้คนนวดโดยมือแล้วในเวลาเท่ากันซึ่งจะสามารถนวดข้าวได้ไม่ถึง 50 ถัง ใช้ไม้หรือแผ่นเหล็กสำหรับใช้ทำโครงของเครื่อง ซี่รถสามล้อติดจำนวน 60 เส้น มุเล่ ขนาด 17 นิ้ว 2 ตัว แต่ถ้าจะเอาขนาดเล็กกว่านี้รอบหมุนจะจัดมากชุดเฟืองขับเฟืองตาม 2 ตัว ตั๊กตาลูกปืนเครื่องสีข้าว 2 ตัว เพลขนาด 6 หุน และถ้าหากจะเอามอเตอร์ติดเข้าไปก็ตัดเฟืองขับเฟืองตามออกทั้ง 2 ตัว

ระหัด

ระหัด เป็นเครื่องวิดน้ำ รางทำจากไม้ การใช้ระหัดในระยะแรกใช้แรงงานคนโดยใช้เท้าถีบหรือมือหมุน ต่อมาใช้เครื่องจักร ระหัดจะวิดน้ำจากที่หนึ่งให้น้ำไหลไปอีกที่หนึ่งได้อย่างต่อเนื่อง แนวคิดในการประดิษฐ์ระหัดน่าจะมาจากกังหันน้ำที่อาจจะเกิดขึ้นก่อน ลักษณะการทำงานใช้เป็นเครื่องวิดน้ำหรือเครื่องชักน้ำ จากพื้นที่ต่ำขึ้นมายังที่สูง โดยใช้กระแสน้ำหมุนวงล้อขนาดใหญ่ที่ทำด้วยไม้ มักจะตั้งไว้ริมตลิ่งที่มีน้ำไหล ให้น้ำของวงล้อใหญ่สูงกว่าระดับตลิ่งเพื่อให้ น้ำไหลลงไปตามรางรับน้ำ ระหัดพื้นบ้านเป็นระหัดขนาดเล็กที่เรียกว่า *ระหัดมือ* ทำด้วยไม้เป็นโครงสร้างเหลี่ยมขนาดประมาณ 25 x 35 เซนติเมตร ยาว ประมาณ 3 เมตร หรือ 6 ศอก ภายในโครงสร้างด้านล่างทำเป็นรางด้วยแผ่นไม้บาง ๆ หัวและท้ายมีกงระหัด ทำด้วยไม้คล้ายดุมเกวียน มีกงไม้แบน ๆ ฝังอยู่ 6 อัน มีลูกระหัด ทำด้วยแผ่นไม้ ขนาดประมาณ 15 x 20 เซนติเมตร สอดขวางอยู่กับแกนไม้ที่มีลักษณะเหมือนโซ่รถจักรยาน ซึ่งต่อกันเป็นช่วง ๆ คล่องกงระหัดทั้งหัวและท้าย ส่วนหัวของระหัดจะมีแกนเหล็กที่โค้งงอกลับกันเหมือนบันไดรถจักรยาน ปลายเหล็กนี้อาจทำเป็นที่สำหรับใช้มือผลัก ให้แกนกงระหัดหมุนไปคล้ายการถีบจักรยาน เพื่อทำให้ลูกระหัดเคลื่อนที่ตามกันไปอย่างต่อเนื่อง ชักน้ำเข้ามาในรางแล้วไหลออกไปที่ด้านหัวระหัดตามต้องการ

ร=หัตถวิดน้ำใช้แรงตีบ ได้หวั่น ประเทศจีน ค.ศ.1915

รatchetวิดน้ำใช้แรงทึบ ประเทศจีน ค.ศ.1911

เครื่องหันใบยาสูบโบราณ

เครื่องหันใบยาสูบโบราณ หรือที่ชาวบ้านมักเรียกว่า **ม้าหันยาเส้น** เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำจากไม้เนื้อแข็ง มีลักษณะคล้ายม้า นั่งใช้สำหรับชวยหรือหันใบยาสูบที่ตากแห้งแล้วให้เป็นเส้นผอมละเอียด เพื่อนำไปใช้ม้วนสูบ หรือใช้มัดฟันหลังการเคี้ยวหมาก ลักษณะและการทำงานของเครื่องหันใบยาสูบโบราณ โครงสร้างทำจากไม้ เช่น ไม้สักหรือไม้ประดู่ มีช่องสำหรับใส่ใบยาสูบและมีรูวงกลมให้ใบยาไหลผ่านขอบขึ้นมา วิธีการใช้งานผู้ใช้จะนำใบยาสูบมาซ้อนกัน ม้วนให้กลมแล้วใส่ลงในรู จากนั้นจะใช้มีดหันหรือกดใบยาที่ไหลผ่านรูออกมาเป็นเส้นผอม ๆ ทำซ้ำแบบนี้ไปเรื่อยๆ โดยต้องใช้ความชำนาญ และผละกำลังแขนเพื่อหันให้ได้เส้นที่เล็กและสม่ำเสมอ

ชงโลง

ชงโลง หรือ **โพง** เป็นเครื่องวิดน้ำ โดยการโพงน้ำจากที่หนึ่งไปอีกที่หนึ่ง หรือเรียกได้ว่าเป็นเครื่องวิดน้ำพื้นบ้านชนิดหนึ่ง พบเห็นการใช้งานทุกภาคของประเทศ รูปแบบอาจแตกต่างกันไปบ้างตามความนิยมของแต่ละพื้นที่ แต่รูปแบบหลัก ๆ และลักษณะการใช้งานจะเหมือนกันแทบทั้งสิ้น ชงโลง มีสองชนิด คือ ชนิดที่สานด้วยไม้ไผ่ และชนิดที่ทำด้วยไม้จริงชงโลงทั่วไปจะมีรูปร่างคล้ายช้อน หากเป็นชงโลงไม้ไผ่จะมีกะสานที่บั้งทั้งหมด เพื่อไม่ให้น้ำรั่วไหล ชงโลงจะมีด้ามไม้ไผ่ผูกติดอยู่กลางปากชงโลง ด้ามชงโลงจะมีทั้งยาวและสั้น หากเป็นด้ามสั้นจะใช้วิดน้ำโดยใช้มือข้างหนึ่งจับที่ด้ามชงโลงก่อนไปข้างหน้า มืออีกข้างหนึ่งจับด้ามโพงที่ยื่นผิวนอกไปจากตัวชงโลงก่อนไปข้างหน้า วิดน้ำโดยการแกว่งชงโลงจ้วงตักน้ำแล้วสาปไปข้างหน้า

ปากหลก

ปากหลก (ปาก-กะ-หลก) อุปกรณ์ทางการเกษตร ใช้สำหรับแขวนควัว ควาย เพื่อบวกลี้นกสัญญาณของสัตว์เลี้ยงให้รู้ว่าการล่าหาถิ่นอยู่ที่ไม่ไกล ที่เรียกว่าปากหลก เพราะเรียกตามเสียงที่ได้ยินอุปกรณ์นี้ กระบดกันดัง ปก-หลก ภาคอีสานได้ยืมว่า โปง-โปง จึงเรียกว่าโปง การเลี้ยงสัตว์ในสมัยก่อนจะปล่อยตามธรรมชาติ เมื่อเสร็จจากการทำไร่ นา เจ้าของจะผูกปากหลก เกราะ หรือกระดิ่ง ที่คอสัตว์ แล้วปล่อยให้ออกหากินตามท้องทุ่ง เมื่อเจ้าของจะออกตามหาวัวควายของตน จะฟังจากเสียงปากหลกเป็นสำคัญ ในเวลาต่อมาเมื่อบ้านเมืองเริ่มมีโจรภัย โขก ขาวบ้านต้องกินควัวควายไว้ใกล้เรือน ต้องคอยต้อนฝูงสัตว์ให้ออกหากินและกลับเข้าคอก เมื่อเวลาสัตว์เลี้ยงทำการเคเล็มหญ้าอยู่ โดยจะนิยมแขวนปากหลกไว้ที่ตัวเมีย เพราะมักหากินในที่ไกล ๆ การทำปากหลก เริ่มจากการเสาะหาไม้ไผ่ป่าหรือไม้สีสุก ลำโต แก่จัด เนื้อแน่น และหนา ความยาวประมาณหนึ่งปล้อง ตัดเหลือข้อหัวท้าย บวกเอาผิวไม้ไผ่ออก คว้านกระบอกด้านหนึ่งเป็นรางยาว ใช้ไม้ติลลงเสียงอยู่เสมอ หากเสียงดังไม่พอ ก็จะคว้านรูให้ใหญ่ขึ้นเป็นลำดับ โดยการลงเสียงจะนำปล้องไม้ไผ่แช่น้ำแล้วตี เป็นการจำลองสภาพยามวัวควายลงไปแช่น้ำแล้วปากหลกเปียก บางครั้งใช้วิธีตัดไม้ให้สั้นเพื่อให้เสียงดัง การลงเสียงปากหลกเรียกว่า การสินน้ำ จากนั้นจึงทำ ลูกปากหลกหรือลูกเกราะไว้แกว่งตีภายในราง แล้วจึงใช้เชือกหรือขลุ่ยเพื่อผูกคอสัตว์ ตอนกลางคืน เจ้าของจะนำเศษใบไม้หรือเศษหญ้าอัดไว้ในรางปากหลก เพื่อป้องกันไม่ให้มีเสียงดัง เพราะจะรบกวนเวลานอนหลับพักผ่อน

แอก

แอก หรือ โกง เป็นเครื่องมือที่ทำมาจากท่อนไม้เนื้อแข็ง มีลักษณะโค้งงอ ใช้วางบนคอวัวหรือควายในการไถนา คราดนา หรือเทียมเกวียน เพื่อช่วยบังคับวัวหรือควาย และเป็นแม่แรงในการทำให้ไถนาได้ แอกประกอบด้วยไม้แอก (ไม้คาน) และลูกแอก (ไม้หนีบคอวัวหรือควาย) แอกจะมีรูบนตัวแอกข้างละ 2 รู เพื่อใส่ไม้เหลากลมข้างละ 2 ซี่ สำหรับครอบครองบนคอควายหรือวัว แอกมี 2 ประเภท หรือแอกวัวควายเดี่ยว กับแอกวัวควาย

คันไถ

คันไถ หรือ **หังจน** ในภาษาไทยลื้อ

คันไถเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ในการทำการเกษตร โดยใช้ในการพรวนดินให้ร่วนซุย เครื่องมือที่ใช้ในการไถนา หรือ พรวนดินในที่นา ประกอบด้วย 3 ส่วนหลัก ได้แก่ ตัวคันไถ หางยาม (หางไถ) และหัวหมู ทำด้วยไม้เนื้อแข็งและประกอบเข้าด้วยกันโดยการต่อเข้าลิ้ม มีดังนี้

คันไถ คือ ส่วนที่ยื่นออกไปด้านหน้า เพื่อเชื่อมต่อกับส่วนที่ผูกควาย เป็นไม้จิกท่อนหนึ่งที่เป็นส่วนประกอบของตัวไถ ส่วนที่ต่อเข้ากับหางไถจะทำเป็นเดือยตัวผู้เพื่อใช้ต่อกับขาคูเดือยตัวเมียที่ส่วนหางไถ ทำให้แน่นโดยใช้ลิ้มตอกยึด ส่วนปลายคันไถ ยื่นออกไปข้างหน้า โค้งทำมุมต่ำลง มีปลายจะงอยขึ้นมา

หางยาม หรือ หางไถ คือ ส่วนที่ชาวนาใช้จับขย่นไถนา เป็นไม้ชิ้นเดียวที่มีลักษณะเอียงจากหัวหมูประมาณ 15 องศา ยาวมาจนถึงส่วนที่ต่อเข้ากับคันไถ และเจาะรูสี่เหลี่ยมผืนผ้าทะลุขึ้นไม้เพื่อใส่ลิ้มต่อกับคันไถ เหนือส่วนนี้ขึ้นไปทำเป็นรูปโค้งเพื่อสะดวกต่อการจับ เวลาประกอบเข้าเป็นตัวไถแล้ว ส่วนนี้จะตั้งขึ้นและส่วนโค้งก็จะยื่นไปด้านหลังตั้งอยู่ระดับสะเอว

หัวหมู คือ ส่วนที่ใช้ไถดิน ประกอบด้วยไม้หนึ่งชิ้นบากปลายให้แหลมและมีลักษณะบาน เจาะรูเดือยตัวเมียสี่เหลี่ยมสำหรับต่อกับหางไถ ส่วนท้ายจะทำเป็นรูปท่อนกลมยาว

มอล ทำด้วยเหล็ก ใช้สำหรับพลิกหรือไถพรวนดิน สวมต่ออยู่กับส่วนหัวหมูและหางไถโดยการตอกเข้าลิ้ม

คราดนา

คราดนา หรือ *เผอ* ในภาษาไทยอีสาน เป็นเครื่องมือสำหรับชักหรือลากขี้หญ้าในนา ทำด้วยไม้ มีฟันเป็นซี่ ๆ คล้ายหวี มีด้ามสำหรับถือ หากเป็นคราดขนาดใหญ่ที่ใช้ทำนาต้องใช้วัวหรือควายลาก โดยมีคันชักที่ปลายตัวคราดทั้งสองข้าง ปลายคันชักมีหูเชือกสำหรับคล้องกับแจ็กหรือควม คราด มี 2 ชนิด คือ คราดเดี่ยว ใช้วัวหรือควายลากเพียงตัวเดียว คราดอีกชนิดหนึ่ง คือ คราดคู่ ซึ่งใช้วัวหรือควายลากสองตัว มีคันชักเพียงอันเดียวอยู่ระหว่างวัวหรือควาย *คราดภาคเหนือ เรียก ขวแฮ่ง คราดทำนา เรียก เผื่อ*

เครื่องหีบอ้อย

เครื่องหีบอ้อย เป็นเครื่องมือหีบคั้นลำต้นอ้อยให้น้ำอ้อยไหลออกมา โดยใช้วัว ควาย ดันลูกหีบให้หมุนและนำน้ำอ้อยไปเคี้ยวเพื่อใช้ปรุงอาหารคาวหวาน เครื่องหีบอ้อยชนิดที่ใช้แรงวัว ควาย ดันคั้นหมุนลูกหีบนี้จะใช้หีบต้นอ้อยจำนวนมากโดยเก็บน้ำอ้อยไว้กินตลอดปี ปกติหีบปีละครั้งเท่านั้น เครื่องหีบอ้อยที่ใช้ในหมู่บ้านมักมี 2 ประเภท คือ เครื่องหีบผูกเกลียว จะมีหีบไม้ 3 ก้อน ขนาดเล็กกว่าหีบผูกทวนครึ่งหนึ่ง ลูกหีบเกาะหรือตากเป็นลูกเกลียว ลูกหีบแต่ละก้อนมีเกลียวสลับกัน เพื่อเป็นฟันเฟืองหีบลำต้นอ้อย เครื่องหีบผูกเกลียวจะใช้วัวหรือควายดันหมุนคั้นหีบเพียงตัวเดียว บางครั้งใช้คนหมุนแทน และเครื่องหีบผูกทวน ใช้ท่อนไม้ขนาดใหญ่สามท่อน สูงประมาณ 2-3 เมตร ตากเป็นลูกหีบ โดยทำที่หีบอ้อยเป็นพู ไม้อีกท่อนวางยึดติดกัน จะบุดหรือเกาะเข้าล็อกลงไปที่ส่วนพูขึ้นวอกมากับส่วนเข้า หมุนประกบเข้าเฟืองกันพอดี ส่วนประกอบหีบอ้อยชนิดหีบผูกเกลียวและหีบผูกทวน มีแผ่นไม้เจาะรูครอบเข้าด้วยหลวมๆ กับลูกหีบ มีลูกหีบตรงกลางเป็นลูกหีบหลักสูงๆ กว่าลูกหีบท่อนอื่น ซึ่งปลายลูกหีบท่อนกลางจะเข้าด้วยกับไม้คานหมุน ชาวบ้านเรียกว่าไม้คั้นซัง ใช้ยึดกับแอกวัว ควายที่ใช้หมุนเครื่องหีบอ้อย ฐานรองลูกหีบจะทำรางไม้รองให้น้ำอ้อยไหลลงภาชนะได้สะดวก

อุปกรณ์เครื่องคร้าว

ครกมอง

ครกมอง หรือ ครกกระเดื่อง เป็นของใช้พื้นบ้านซึ่งใช้สำหรับตำข้าว ตำถั่ว หรือ ตำแป้ง เป็นต้น ปัจจุบันการใช้ครกกระเดื่องมีใช้กันน้อยมาก จะมีอยู่ในบางหมู่บ้าน ที่ไม่มีโรงสีข้าว พวกชนกลุ่มน้อยบางพวก เช่น พวน ไช่ แม้ว จี๊กอ ซึ่งอยู่ในเขต หัวเมืองฝ่ายเหนือ ตัวครกทำด้วยท่อนไม้ขนาดใหญ่ ตัดให้เป็นท่อน สูงประมาณ 50 - 60 เซนติเมตร บุดส่วนที่สำหรับใส่เพื่อตำให้เป็นเบ้าลึกลงไป ทำคานไม้ยาว ประมาณ 3 - 4 เมตร เพื่อใช้สำหรับเจาะรูเสาหรือสากไว้ตำข้าวถึงเสา 2 ต้น ขึงดินให้แน่นอยู่ในแนวเดียวกัน กลางเสาทั้ง 2 ต้น ใช้ส่วเจาะรูหรือบากไม้ให้เป็นร่อง แล้วสอดคานที่รูยึดเสาทั้ง 2 ต้น ให้นานกับพื้นดินวางคานเส้าหรือสากให้ค่อนไป อยู่ปลายคานด้านตรงข้ามกับสาก ใช้คานสากตอกยึดกับคานไม้ที่ยึดเสา 2 ต้น วิธีใช้จะใช้แรงเหยียบที่ปลายคานด้านที่ยึดติดกับเสา 2 ต้น เมื่อใช้แรงเหยียบ

กดลงไป สากจะยกขึ้นเหมือนการเล่นไม้หก เวลาจะให้ทำสิ่งที่ต้องการก็ยกเท้าลง
สากจะทำสิ่งของที่เราต้องการในเบ้าครก การตำข้าว ตำผักตำ ต้ม ตำข้าวโพด
จะต้องมีคนช่วยกัน คนหนึ่งเป็นคนเหยียบ อีกคนหนึ่งจะเป็นคนกวหรือพลิกกลับ
มาให้สากทุบตำได้ทั่วถึง หากเมล็ดข้าวถูกแรงตำด้วยก้อนไม้สากบอย ๆ จะทำให้
ข้าวเปลือกทะลุดออกจากเมล็ด ข้าวบ้านจะนำเมล็ดข้าวสารไปใส่กระดังอีกที
หนึ่ง เพื่อคัดให้เศษผงต่าง ๆ ปลิวออกไป แล้วเลือกเมล็ดข้าวเปลือกหรือเศษกรวด
ดินออก ก่อนที่จะนำไปหุงต่อไป

ครกบด

ครกบด เป็นเครื่องมือสำหรับบดแป้ง ประกอบด้วยตัวไม่เป็นหินรูปกลม มีฐานในตัวทำเป็นร่องเพื่อให้แป้งไหลลงภาชนะที่รองไว้ตรงปลายที่ยื่นออกมา เวลาใช้จะมีแผ่นหินรูปกลมอีกแผ่นหนึ่งวางซ้อนมีรูด้านข้างสำหรับสวมไม้จับเวลาหมุนบดข้าวก่อนนำไปประกอบอาหารต่อไป ครก เป็นเครื่องครัวประเภทหนึ่งซึ่งใช้ในการทำอาหารประเภทที่ต้องบดหรือตำหรือตำ เครื่องครัวหรือของกินของใช้ให้ละเอียดเพื่อง่ายต่อการปรุงและเพื่อให้อาหารการกินมีรสชาติในการกิน เช่น เครื่องแกง น้ำพริก ส้มตำหรืออาหารประเภทใดก็ตามที่ต้องการความละเอียดครกที่ใช้กันในครัวเป็นเครื่องครัวที่มีลักษณะภายนอกเป็นกรวยขอดัด 2 ชั้น ซ้อนกันโดยหันเอาฐานที่แคบกว่าเข้าประกบกันส่วนภายในเป็นเบ้าที่ค่อนข้างจะเป็นครึ่งทรงกลม เครื่องครัวประเภทนี้เรียกว่า ครกบด ทำด้วยหินมีหลาย ๆ ขนาด ขนาดเล็กที่สุดจะมีเส้นผ่าศูนย์กลางของฐานครกประมาณ 1.5 ฟุต ขนาดใหญ่จะมีประมาณ 4.5 ฟุต ครกบดแป้งทำมาจากหิน เช่น หินแกรนิต หินทราย เป็นต้น ครกบดหรือเครื่องไม่แป้งเป็นเครื่องมือที่ใช้เป็นภูมิปัญญาที่คนโบราณคิดค้นมาเพื่อใช้ในชีวิตประจำวัน

เครื่องสีข้าว

เครื่องสีข้าวแบบมือหมุน เป็นอุปกรณ์ที่ใช้สำหรับการกะเทาะเปลือกข้าวออกจากข้าวหรือเรียกว่า *การสีข้าว* โดยใช้มือหมุนแฉะไม้ที่ยื่นออกมาจากทั้งสองข้างของอุปกรณ์แทนการใช้ไฟฟ้าหรือเครื่องจักรกลการเกษตร ข้าวที่สีออกมาจากอุปกรณ์นี้จะได้เป็นข้าวกล้องเพราะข้าวจะยังไม่มี การขัดขาวเอาเยื่อหุ้มเมล็ดออกไปสารอาหารจึงคงเหลืออยู่ในเมล็ดข้าวมากกว่าในข้าวที่ถูกล้างแล้วลักษณะทางกายภาพของเครื่องสีข้าวแบบมือหมุนคือมีอุปกรณ์ประกอบ 2 ชิ้นประกอบเข้าด้วยกันชิ้นล่างมีลักษณะเป็นรูปกรวยคล้ายระฆังหงาย มีส่วนประกอบของท่อน ฝืนล่างลักษณะเป็นไม้เนื้อแข็งประกบกับดินเหนียวที่ดู ก้นเป็นร่องตื้นชี้ออกจากจุดศูนย์กลาง ท่อนฝืนวางอยู่ ด้านในและอยู่บริเวณจุดศูนย์กลางของอุปกรณ์ประกอบ ชิ้นล่างและมีความแข็งประมาณ 45 องศาจากแนวตั้ง วากกับจุดศูนย์กลางชิ้นบนมีลักษณะเป็นทรงกระบอกสูง 50 เซนติเมตรและมีเส้นผ่านศูนย์กลาง 50 เซนติเมตร มีไม้ยื่นออกมาจากบริเวณด้านบนของทรงกระบอกสอง ข้างซึ่งไม้นี้จะ เป็นไม้ชิ้นเดียวที่เสียบทะลุจากฝั่งหนึ่งไปอีก ฝั่ง บริเวณฐานล่างของชิ้นบนนี้จะมีท่อนฝืนบนซึ่งเป็น ลักษณะดินเหนียวจะช่วยให้เมล็ดข้าวสามารถจะไหลจาก ชิ้นบนลงไปที่ชิ้นล่างได้ทั้งส่วนบนและส่วนล่างของเครื่อง สีข้าวแบบมือหมุนเป็นลักษณะเครื่องจักสานที่ทำจากไม้ไผ่ นำมาดักจนได้รูปของอุปกรณ์ทั้งสองส่วน และมีไม้เนื้อแข็ง ประกอบเข้าไปเพื่อยึดติดโครงสร้างให้แข็งแรงและใช้ทำไม้ จับบริเวณด้านบนของอุปกรณ์ประกอบชิ้นบนเป็นไม้ยื่น จากทรงกระบอก บริเวณด้านบนของเครื่องสีข้าวแบบ มือหมุนนี้จะถูกทาด้วยดินเหนียวผสมเกลือบ้องกันมอด และแอมลึงกิดทำสายตัวอุปกรณ์

คุตั่ว

คุ (อ่านว่า คุ) เป็นภาชนะสำหรับตีข้าว หรือนวดข้าวของชาวล้านนามีขั้นตอนการสานรูปทรงต่างไปจากเครื่องจักสานอื่น ๆ และที่สำคัญเป็นเครื่องจักสานขนาดใหญ่ที่ต้องใช้คนสานมากกว่าหนึ่งคนจึงจะสานได้สำเร็จ คุ รูปร่างคล้ายกระเจาขนาดใหญ่ปากกลม เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 2-2.5 เมตร สูงประมาณ 80-100 เซนติเมตร ภาชนะจักสานที่ใช้ตีข้าวของชาวล้านนา มีสองแบบ คือ คุ และ แ่วว คุ นิยมใช้ในบริเวณจังหวัดลำพูนและเชียงใหม่ แ่วว นิยมใช้ในจังหวัดลำปาง คุ ปากกลม ก้นสอบ แ่วว ปากกลม ก้นสอบเป็นสี่เหลี่ยม แม้ทั้งคุ และแ่ววจะสานด้วยตอกไม้ไม่เช่นเดียวกันก็ตาม แต่วิธีการสานแตกต่างกัน การสานคุจะต้องสานในหลุมดินที่ขุดเป็นแม่แบบไว้ ในขณะที่แ่ววสานบนดิน แต่ใช้ตั้งเสาไม่เป็นกรอบบังคับให้แ่ววมีรูปทรงตามต้องการ

ต่าง

ต่าง เป็นภาษาท้องถิ่นที่หมายถึง ภาชนะทรงกระบอกชนิดหนึ่ง ส่วนใหญ่สานมาจากไม้ไผ่หรือหวาย มีหูหิ้ว เอาไว้สอดไม้คาน เพื่อผาดไ้บนหลังสัตว์ และมักจะเรียกชื่อเฉพาะตามสัตว์ที่ใช้ เช่น วัวต่าง ม้าต่าง ลาต่าง ซึ่งอาจคุ้นชินกับคำว่า ฟ่อคำวัวต่าง ก็คือชาวนาชาวไร่ตัวเอง ซึ่งพวกเขาจะเดินทางเพื่อทำการค้าขายหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิต โดยจะนำสินค้าที่ผลิตได้ในท้องถิ่นของตนออกเดินทางไปตามเมืองต่างๆ เพื่อแลกเปลี่ยนสินค้ากับพ่อค้าเมืองอื่นๆ ที่มีผลผลิตที่ต่างกันออกไปเพื่อความหลากหลายทางสินค้าดังเช่นคำที่ว่า *แลกเปลี่ยนแลกปลา* แต่สินค้าที่สำคัญที่สุดนั้น คือ เกลือ

การเกิดขึ้นของ *ฟ่อคำวัวต่าง* นั้นเนื่องจากสภาพทางภูมิศาสตร์ของภูเขาสูงของล้านนา ชุมชนที่อาศัยอยู่ในที่ราบระหว่างหุบเขาจึงก่อตัวเป็นแคว้นแคว้นแยกออกจากกัน การเดินทางติดต่อระหว่างแคว้นจึงเป็นเรื่องยาก การจะแลกเปลี่ยนสินค้านั้นระหว่างพื้นที่ใด ๆ จึงต้องอาศัยพ่อค้าวัวต่าง หรือพ่อค้าม้าต่างเป็นคนกลางในการแลกเปลี่ยน

พ่อค้าวัวต่าง
ภาพโดย เพชรล้านนาประเทศ

ไม้หนีบข้าว

ไม้หนีบข้าว หรือบางแห่งอาจเรียกว่า ไม้ฟาดข้าว ไม้ตีข้าว หรือไม้บดข้าว เรียกแตกต่างกันไปตามแต่ละท้องถิ่น แต่มีวัตถุประสงค์การใช้งานเหมือนกัน คือการทำให้เมล็ดข้าวหลุดออกจากรวง ไม้หนีบข้าวประกอบด้วยไม้ 2 ท่อน ส่วนใหญ่ทำจากไม้เนื้อแข็งที่มีความยาวอยู่ระหว่าง 70-90 เซนติเมตร ไม้ทั้งสองท่อนมีความยาวขนาดใกล้เคียงกัน และมีขนาดความกว้างของไม้ที่สามารถจับได้พอเหมาะพอดีเข้ากับมือ ไม้ใหญ่จะงอขึ้นไป ซึ่งส่วนใหญ่มีเส้นรอบวงอยู่ระหว่าง 10-13 เซนติเมตร เจาะรูร้อยเชือกบริเวณปลายไม้ทั้งสองแล้วผูกเข้าด้วยกัน เชือกที่ผูกไว้มีความยาวประมาณ 30 เซนติเมตร ไม้หนีบข้าวใช้หนีบรัดฟ่อนข้าวแล้วยกขึ้นฟาดหรือตีเพื่อให้เมล็ดข้าวหลุดออกจากรวง เมล็ดข้าวที่ได้เป็นข้าวเปลือกต้องนำไปสีหรือกะเทาะเปลือกออกก่อน จึงจะได้เป็นข้าวสาร แล้วค่อยนำมาหุงรับประทานได้ วิธีการใช้งานไม้หนีบข้าว ชาวนาใช้มือจับไม้หนีบข้าวแต่ละท่อน คล้องเชือกเข้ากับฟ่อนข้าว แล้วรัดให้แน่น ยกฟ่อนข้าวขึ้นฟาดกับพื้นหรือฟาดบนวัสดุรองรับต่าง ๆ เช่น ฟาดกับไม้กระดาน ฟาดข้าวในคุ เป็นต้น จนเมล็ดข้าวเปลือกร่วงหลุดออกจากรวง ปัจจุบันชาวนาแทบจะไม่ใช้ไม้หนีบข้าวแบบนี้การนวดข้าวแล้ว เพราะมีรถที่ขยข้าวและเครื่องนวดข้าวเข้ามาแทนที่การนวดข้าวแบบดั้งเดิม

อุปกรณ์ทางการเกษตร

ไผ่หนึ่งเมี่ยง

ไผ่หนึ่งเมี่ยง คือ ไผ่ที่นำมาทำเป็นทรงกระบอก โดยกันภาชนะมีรูพรุนสำหรับให้ไอน้ำผ่าน ใช้เป็นหม้อนึ่งในกระบวนการทำเมี่ยง ใบเมี่ยงที่มัดเป็นกำจะถูกใส่ลงในไผ่ แล้วนำไปวางบนหม้อต้มน้ำเดือด เพื่อให้ไอน้ำลอยขึ้นมาหนึ่งใบเมี่ยงให้สุกนุ่ม ก่อนนำไปหมักต่อไป

เปื้อะ

เปื้อะ คือภาชนะจักสานอเนกประสงค์ที่ทำจากไม้ไผ่หรือหวาย มีลักษณะทรงกระบอก ก้นสอบและมีสายคล้องขนาดใหญ่สำหรับคล้องที่หน้ามากเพื่อแบกของไว้ด้านหลัง วิธีการแบกแบบนี้ช่วยกระจายน้ำหนักและทำให้เดินบนพื้นที่ลาดชันได้สะดวก เปื้อะใช้สำหรับบรรจุและขนย้ายผลผลิตทางการเกษตร เช่น ข้าวเปลือก ข้าวโพด มัน กล้วย หรือฝืน และเป็นภาชนะสำคัญในชีวิตประจำวันของชุมชนบนพื้นที่สูง

กระบุงปากบาน

กระบุงปากบาน เป็นภาชนะสำหรับใส่ข้าวเปลือกหรือพืชพันธุ์ต่าง ๆ สานด้วยตอกสูงประมาณ 60 เซนติเมตร ปากกว้างประมาณ 60-80 เซนติเมตร ปากกลม ก้นสอบเป็นสี่เหลี่ยม มักเสริมมุมและก้นด้วยหวาย ปากของกระบุงปากบานจะเสริมด้วยยางขนาดพอดีมือจับสองที่ตรงข้ามกัน เพื่อความสะดวกสบายในการหยิบจับ ด้วยปากที่กว้างกว่ากระบุงทั่วไปทำให้น้ำหนักลงสู่ก้น และมีส่วนโค้งอยู่เหนือศีรษะพอดี ทำให้สะดวก ไม่เกะกะ และกระชับในการแบกขึ้นบ่า รวมทั้งง่ายต่อการเทข้าวเปลือกหรือพืชพันธุ์อื่น ๆ

กุ่มแมงดา

กุ่มแมงดา เครื่องสวมหัวประเภทงอบสานด้วยตอกไม้ไผ่สองชั้นเป็นรูปร่างคล้ายแมงดานา ระหว่างตอกไม้ไผ่กรุด้วยใบไม้แห้งหรือใช้ใบจากเย็บต่อกันเป็นแผงสี่เหลี่ยมผืนผ้า กลางนูนเป็นหลังเต่าเล็กน้อย ด้านในค่อนข้างแบน ส่วนหัวมีไม้ทำเป็นหูจับที่ขอบทั้งสองข้าง เพื่อไม่ให้ปลิวไปตามแรงลม งอบชนิดนี้มีก้นขนาดใหญ่ยาวประมาณสองศอก สามารถกันแดดและฝนได้ทั้งศีรษะและหลังของผู้สวม ด้านในไม่มีรังงอบเหมือนงอบทั่วไป แต่กระพุ้งหรือส่วนที่โค้งนูนขึ้นมากล้ายส่วนหัวของแมงดาจะทำให้งอบเกาะอยู่บนศีรษะได้ และส่วนริมงอบที่คล้ายปีกแมงดาจะครอบคลุมลงมาปิดไหล่และหลังของผู้สวมงอบแมงดา จึงป้องกันแดดฝนได้ดีกว่างอบทั่วไป โดยเฉพาะขณะดำนา งอบจะช่วยป้องกันแดดไม่ให้เผาหลังขณะก้มดำนานาน ๆ ได้ดี พบในวัฒนธรรมมอญ ลัวะ และ กะเหรี่ยง (ปวากอญ)

กะเหรี่ยง เรียกว่า *จิวทิว*
มอญ เรียกว่า กะตุ้

พบมากในเขตชายแดนไทย-พม่า ตั้งแต่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ใช้สำหรับใส่ทำนา และใช้ประกอบประเพณีของชาวมอญรามัญ

ถ้วย

ถ้วย ภาชนะสานด้วยไม้ไผ่คล้ายเข่งหรือตะกร้าของภาคกลาง มีรูปทรงและชื่อเรียกต่างกันไปตามการใช้ เช่น ถ้วยกำ ถ้วยไก่อ ถ้วยโจน ถ้วยน้อย ถ้วยสลาก ถ้วยหมู ถ้วยหลวง ในกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง ถ้วยชนิดหนึ่งสานด้วยดอกไม้ไผ่เป็นตาห่าง ๆ ปากกลม ก่อจนถึงปากสานถี่ ๆ เพื่อความแข็งแรง มีขอบปากผูกด้วยหวายกันสอเป็นสี่เหลี่ยม มีหูติดด้วยหวายหรือไม้ไผ่ติดคล้ายเบี่ยงสำหรับคล้อง ศิระะ หูมักสอดเข้ากับแผ่นไม้ ขนาดกว้างเท่ากับไหล่ของผู้ใช้ กลางแผ่นไม้มากเป็นรูปครึ่งวงกลม เพื่อให้สอเข้ากับต้นคองอติ เมื่อใช้ถ้วยใส่สิ่งของต่าง ๆ เช่น พืชผัก ผืน และของป่า ต้องให้ถ้วยอยู่ด้านหลัง สอดแผ่นไม้เข้ากับต้นคอให้หุ้มคอด้านศีรษะ ถ้วยชนิดนี้จึงเหมาะสำหรับใส่สิ่งของขึ้นเขาลงเขา นิยมใช้กันในหลายชนเผ่า เช่น เผ่าจ่าข่า ลีซอ อีเกอ มูเซอ ถ้วยกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงอาจมีรูปทรงและขนาดแตกต่างกัน บางทีเรียกต่างกันด้วย เช่น กะพา แอมพะ แอม

กบ

กบ หมายถึง หมวก เป็นเครื่องสวมศีรษะประเภทเดียวกับงอบ ใช้สวมกันแดดและฝน กบไตคือกบของชาวไทยใหญ่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ทำด้วยตอกไม้ไผ่ มีปีกรอบกระหม่อมแหลมคล้ายหมวกจีนหรือกบเหลี่ยมที่สวมศีรษะใช้ต่อกบดเป็นวงหรือดักเป็นเปียบดเป็นวง ให้ได้ขนาดที่สวมศีรษะได้พอดี เข็บติดกับกบด้านใน ใช้แทนหมุ่นหรือรังงอบ ในอดีตกบเป็นเครื่องมือสำคัญของชาวนาหรือชาวไร่เวลาไปสวนไปนา

คานู

คานู เป็นอุปกรณ์ท้องถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ ลีซู ลักษณะคล้ายเบ่งหรือตะกร้าของภาคกลาง สานเป็นตาห่าง ๆ อย่างชะลอม มีรูปทรงและชื่อเรียกต่างกันไปตามการใช้งาน ภาคเหนือเรียก กวย เช่น กวยโพน เป็นกวยสานหยาบ ๆ เพื่อใช้งานชั่วคราว อย่างการใส่ฝืนหรือบองป่า กวยก้า ใช้ใส่กล้าข้าวเพื่อดำนา กวยหมู ใช้ใส่ลูกหมู ใช้ไม้คานสอดหุ้มได้ นอกจากนี้ยังมีชื่อเรียกต่างกันตามถิ่นต่าง ๆ ชาวลีซูใช้งานโดยการแบกหลัง ใส่บองต่าง ๆ เหนียวนกววยทั่วไป ขณะที่ชาวม้ง เรียกว่า ก้วย โดยต้นไผ่ที่นำมาสานต้องมีอายุตั้งแต่สองปีขึ้นไป เพื่อให้มีความแข็งแรง ทนทาน ป้องกันข้าวของเครื่องใช้จากสุนัขและนกพยายามต้องเดินทางไปทำไร่ทำนา

ประวัติผู้เขียน

การเดินทางผ่านหน้าประวัติศาสตร์ในหนังสือเล่มนี้ ทำให้เห็นว่าการเกษตร มิได้เป็นเพียงระบบการผลิตอาหาร หากแต่เป็นรากฐานของอารยธรรมไทย เป็นพื้นที่ที่หล่อหลอมภูมิปัญญา วิถีชีวิต ความเชื่อ วัฒนธรรม และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ตลอดจนเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาประเทศในทุกยุคสมัย เมื่อพิจารณาจากพัฒนาการของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ตลอดระยะเวลากว่า ๑๓๐ ปี จะเห็นได้ว่าความก้าวหน้าของสถาบันแห่งนี้มิได้เกิดขึ้นโดยลำพัง แต่หากเติบโตเคียงคู่กับพระมหากษัตริย์คุณของพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ไทย ที่ทรงมีพระราชวิสัยทัศน์ด้านการพัฒนาการเกษตร การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ การอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ และการยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรไทยอย่างต่อเนื่อง พระราชดำริจำนวนมากมิได้เป็นเพียงแนวคิดเชิงนโยบาย แต่ได้รับการปรับเปลี่ยนเป็นการปฏิบัติผ่านการศึกษ การวิจัย การบริการวิชาการ และการทำงานร่วมกับชุมชนของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ จนเกิดผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

อนึ่ง อีกประเด็นที่ผู้เขียนเห็นว่ามีสำคัญไม่น้อยไปกว่ากัน คือ คุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมการเกษตร เครื่องมือ เครื่องใช้ อาคารพื้นดิน และภูมิปัญญาที่บรรพชนได้สร้างสรรค์เอาไว้ ล้วนมิใช่เพียงวัตถุโบราณ แต่เป็นหลักฐานแห่งองค์ความรู้ที่สะท้อนความสามารถของคนไทยในการเรียนรู้ธรรมชาติ การปรับตัวต่อสภาพแวดล้อม และการใช้ทรัพยากรอย่างสมดุล สิ่งเหล่านี้คือฐานรากขององค์ความรู้ที่สามารถต่อยอดสู่นวัตกรรมเกษตรในอนาคตได้ หากได้รับการศึกษา อนุรักษ์ และถ่ายทอดอย่างถูกต้อง พิชิตกันที่วัฒนธรรมการเกษตรไทย มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จึงมิใช่เพียงสถานที่จัดแสดงโบราณวัตถุ แต่เป็น ห้องเรียนแห่งประวัติศาสตร์ ที่ทำหน้าที่เชื่อมโยงอดีต ปัจจุบัน และอนาคตเข้าด้วยกัน เป็นพื้นที่ที่ทำให้ผู้คนได้เรียนรู้การพัฒนาที่ยั่งยืนไม่อาจเกิดขึ้นได้ หากปราศจากความเข้าใจในรากเหง้าของตนเอง และไม่อาจเกิดขึ้นได้เช่นกันหากละเลยคุณค่าของภูมิปัญญาที่บรรพชนได้สั่งสมไว้ตลอดหลายชั่วอายุคน

ในโลกปัจจุบันที่การเกษตรกำลังก้าวเข้าสู่ยุคดิจิทัล เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ ระบบอัตโนมัติ และเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่เข้ามาทดแทนเครื่องมืออุปกรณ์เหล่านี้ที่กำลังเข้ามาบดบังทิวทัศน์อย่างกว้างขวาง ผู้เขียนเห็นว่าการพัฒนาเทคโนโลยีควรดำเนินการควบคู่กับการรักษาอัตลักษณ์และมรดกทางวัฒนธรรม เพราะนวัตกรรมที่ยั่งยืนมิใช่การแทนที่ภูมิปัญญาเดิม หากเป็นการต่อยอดองค์ความรู้จากอดีตให้สามารถตอบโจทย์สังคมในอนาคตได้อย่างสมดุล ซึ่งเห็นได้จากเครื่องมือ อุปกรณ์ต่าง ๆ ภายในเล่มนี้ก็เห็นร่องรอยของวิวัฒนาการที่มีการพัฒนาต่อยอด จึงเหลือเป็นอย่างยี่งว่าหนังสือเล่มนี้จะมีได้มีเป้าหมายเพียงบันทึกเรื่องราวของมหาวิทยาลัยแม่โจ้หรือพิชิตกันที่วัฒนธรรมการเกษตรไทยเท่านั้น ซึ่งหวังให้เป็นหลักฐานอีกชิ้นหนึ่งของประวัติศาสตร์การเกษตรไทย ที่ช่วยให้คนรุ่นปัจจุบันได้เรียนรู้และรำลึกถึงพระมหากษัตริย์คุณแห่งสถาบันพระมหากษัตริย์ เห็นความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น และร่วมกันสืบสานมรดกทางวัฒนธรรมการเกษตรให้ดำรงอยู่ควบคู่กับการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ไม่ให้การอนุรักษ์หยุดเวลาไว้กับอดีต แต่คือการทำให้อดีตมีความหมายต่ออนาคต เพราะเมื่อผู้คนได้เรียนรู้ เข้าใจ และเห็นคุณค่าของรากเหง้าทางประวัติศาสตร์ ย่อมเกิดความรัก ความหวงแหน และความรับผิดชอบในการสืบทอดทรัพยากร วัฒนธรรม และภูมิปัญญาของชาติ อันเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศที่มั่นคงและยั่งยืน สมดังพระราชดำริที่ว่า การอนุรักษ์เพื่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน ซึ่งยังคงเป็นหลักคิดที่ทรงคุณค่าและร่วมสมัยสำหรับสังคมไทยในทุกยุคทุกสมัย

ประวัติผู้เขียน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุรัช ศรีนรินทร์
อาจารย์ประจำหลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

ประวัติการศึกษา

ศศ.ม (นิเทศศาสตรและนวัตกรรม) คณะนิเทศศาสตรและนวัตกรรมการจัดการ
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร

ศศ.บ (การสื่อสารดิจิทัล) คณะสารสนเทศและการสื่อสาร มหาวิทยาลัยแม่โจ้

ผลงานวิจัย

- 2562 สื่อที่ส่งผลต่อการรับรู้ การรู้เท่าทันสื่อ และทัศนคติต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ กลุ่มภาคเหนือตอนบน (เชียงใหม่ ลำพูน และลำปาง) กุณสนับสนุนจาก กองทุนวิจัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้
- 2563 การสร้างนวัตกรรมดิจิทัลเพื่อยกระดับเกษตรกรจังหวัดเชียงรายด้านการผลิตลำไยคุณภาพในจังหวัดเชียงใหม่ กุณสนับสนุนจาก โครงการ Flagship กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (กองทุน ววน.)
- 2564 การส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมนิคมเชิงสร้างสรรค์ในวิถีปกติใหม่ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน และลำปาง สำหรับนักท่องเที่ยวไทย กุณสนับสนุนจาก กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (กองทุน ววน.)
- 2565 การพัฒนาสุขภาวะของผู้สูงอายุโดยใช้ภูมิปัญญาล้านนาเป็นฐาน กุณสนับสนุนจาก งบประมาณด้านวิจัยและนวัตกรรม ประเภท Fundamental Fund กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (กองทุน ววน.)
- 2565 การศึกษาประวัติศาสตร์โบราณคดีเมืองต้นเพื่อจัดทำฐานข้อมูลพัฒนาช่องทางทางการสื่อสารพัฒนาการเรียนรู้และใช้ประโยชน์บูรณาการแพลตฟอร์มออนไลน์ กุณสนับสนุนจากคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้
- 2566 การศึกษาศักยภาพเชิงพื้นที่และการออกแบบการสื่อสารเส้นทางทางการท่องเที่ยวตามรอยละครภาพยนตร์ในจังหวัดเชียงใหม่ กุณสนับสนุนจาก คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้
- 2566 นิราศหริภุญชัย การสร้างสรรค์นาฏกรรมล้านนาร่วมสมัย กุณสนับสนุนจาก กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (กองทุน ววน.)
- 2568 การศึกษาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเป็นมหาวิทยาลัยกลุ่มพัฒนาเทคโนโลยีและส่งเสริมการสร้างนวัตกรรม (กลุ่ม 2) สำหรับนักศึกษา กุณสนับสนุนจาก งบประมาณภายในสถาบัน มหาวิทยาลัยแม่โจ้
- 2568 การปรับเปลี่ยนวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรเพื่อลดจุดความร้อน (hot spot) และฝุ่นละอองขนาดเล็กจิ๋ว (PM2.5) สู่ห่วงโซ่อุปทานใหม่ในอุตสาหกรรมการผลิตปศุสัตว์. กุณสนับสนุนจาก สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.)

ผลงานบทความวิชาการ

- 2562 สุรัชย์ ศรีนรินทร์. (2562). แนวทางการพัฒนาการสื่อสารเชิงเนื้อหาเพื่อการจัดการเชิงธุรกิจของเกษตรกร. วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้, 7(1), 175-185.
- 2562 สุรัชย์ ศรีนรินทร์ และบุหงา ชัยสุวรรณ. (2562). กระบวนการสร้างตราสินค้าและการสื่อสารการตลาดออนไลน์สินค้าเกษตรอินทรีย์. วารสารวิชาการเกษตร. 37(2), 177-185.
- 2563 สุรัชย์ ศรีนรินทร์. (2563). การรับรู้ข่าวสารจากสื่อสังคมออนไลน์ และการรู้เท่าทันสื่อต่อนโยบายกัญชาเสรี เพื่อการรักษาโรคของประชาชน จังหวัดเชียงใหม่. ประชุมวิชาการระดับชาติ เนื่องในวันคล้ายวันสถาปนาสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ครบรอบ 54 ปี ประจำปี 2563.
- 2564 บุหงา ชัยสุวรรณ, สุรัชย์ ศรีนรินทร์, พรรณพิลาศ กุลติลก, ชัชญา สกุนา, ประภากรณี รัตโน, ธนกร เจริญรัฐสกุล และจิตติรัตน์ จนศิริรัตนกร. (2564). พัฒนาพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคมเพื่อเสริมสร้างศักยภาพ ของประชาชนในการตรวจสอบข้อเท็จจริงของข่าวสารและ รับมือกับปัญหาข่าวปลอม. ประชุมวิชาการระดับชาติ เนื่องในวันคล้ายวันสถาปนาสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ครบรอบ 54 ปี ประจำปี 2564.
- 2567 สุรัชย์ ศรีนรินทร์. (2567). พฤติกรรมการใช้สื่อและผลกระทบจากการท่องเที่ยวตามรอยภาพยนตร์พื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน และลำปาง. วารสารนิเทศศาสตร์และนวัตกรรม (นิต้า), 11(1), 83-100
- 2567 สุรัชย์ ศรีนรินทร์, จิทธิพงษ์ ทองศรีเกตุ และจิรวัฒน์ รักชาติ. (2567). บทบาทหน้าที่ของสื่อพื้นบ้านล้านนาต่อการเสริมสร้างสุขภาวะผู้สูงอายุ. วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้, 12(2). 234-255
- 2568 สุรัชย์ ศรีนรินทร์. (2568). ภาพสะท้อนความเหลื่อมล้ำของสังคมผ่านภาพยนตร์ "วิมานนาม". วารสารการบริหารจัดการและการพัฒนาที่ยั่งยืน, 3(2). 497-510.
- 2568 สุรัชย์ ศรีนรินทร์. (2568). เส้นทางท่องเที่ยวตามรอยละครผ่านนโยบาย 6 ด้าน 14 ข้อเสนอแนะกับการขับเคลื่อน Soft Power ไทยอย่างยั่งยืน. งานประชุมวิชาการด้านภาพยนตร์และการอนุรักษ์ สื่อสตรีตส์ ครั้งที่ 15, หอภาพยนตร์ (องค์การมหาชน). นำเสนอโปสเตอร์.

ผลงานประเภทหนังสือ

- 2569 หนังสือ "๙ วัดไทใหญ่ ในม่านหมอกแม่ฮ่องสอน จัดพิมพ์โดย คณะศิลปศาสตร์ กุณสนับสนุนการวิจัย จาก สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.)

ประวัติผู้เขียน

จุไรกาสร์ ชัยเรืองวุฒิ
เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป ปฏิบัติการ

ประวัติการศึกษา

วท.บ (การประมง)

คณะเทคโนโลยีการประมงและทรัพยากรทางน้ำ
มหาวิทยาลัยแม่โจ้

ตำแหน่งงาน

ผู้ดูแลและรวบรวมข้อมูลพิพิธภัณฑ์วัฒนธรรมการเกษตรไทย

เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป ปฏิบัติการ

กองส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยแม่โจ้

การรักทรัพยากร คือ การรักชาติ รักแผ่นดิน
นี่คือรักสิ่งที่เป็นสมบัติของตัวเรา การที่เรา รักชาติประเทศชาติ
หรือรักหาสมบัติของเรานั้น ทำได้โดยสร้างความรักความเข้าใจ
ถ้าใครไม่รู้จักรักกันเราก็คือไม่มีความสัมพันธ์ ไม่มีความผูกพันต่อกัน
แต่ถ้าทำให้เรารู้จักว่าสิ่งนั้นคืออะไรเราจะรู้สึกชื่นชมและรักหวงแหน
ในสิ่งนั้นว่าเป็นของตนและจะทำให้เกิดประโยชน์ได้...

พระราโชวาทของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
เมื่อวันที่ 14 สิงหาคม พ.ศ. 2540